

Maskdesign: från hantverk till konst *70-talsteatern är tillbaka* *Så vann dubbarna striden*

SCEN & FILM

Teaterförbundets tidning



Jag är stolt över våra röstskådespelare!

NÄR VÅR DOTTER VAR LITEN reste vi många somrar i Frankrike, bodde på olika hotell och vaknade varje morgon av ljudet från tecknade serier. Alla dubbade – det är en stor arbetsmarknad för franska skådespelare. Nyhetsprogram som innehöll intervjuer med icke-fransktalande dubbades i direktsändning, och självklart talade alla svenska eller amerikanska skådespelare i långfilm – franska! I Frankrike har dubbing alltid varit en erkänd konstform.

En effekt av den långvariga dubbkonflikt Teaterförbundet drev under våren är att yrket röstskådespelare lyfts fram, efter att ha levt ett lite undanskymt liv i Sverige. Våra svenska dubbare visade under konflikten en enorm styrka. Efter sju veckor kunde Teaterförbundet strax före midsommar teckna ett nytt kollektivavtal med två dubbföretag. Ett avtal som var en stor framgång, inte bara för att det innebar förbättrade ersättningar och en bättre reglering av upphovsrätten. Avtalet blev också ett bevis för att det genom ett solidariskt agerande är möjligt att i kollektiva former reglera villkoren i en bransch där alla arbetar som frilansare och där merparten dessutom är verksamma som egenföretagare (F-skattare).

Våren och försommaren blev också i övrigt en arbetstygnd tid för våra förhandlare och olika avtalsdelegationer. På kort tid slutfördes förhandlingarna på alla våra större kollektivavtalsområden. Utöver institutionsteateravtalet som träffades i mitten av april tecknade förbundet under maj/juni avtal för film och kommersiell tv, med SVT, SR och UR, med fria professionella teatrar och privatteatrar samt för talböcker och biografanställda.

Gemensamt för alla dessa avtal är att de utgick ifrån det så kallade "märket" på arbetsmarknaden som ligger på 6,8 procent i löneökningar under en treårsperiod. Att det finns en så tydlig lönenorm är både en fördel och en nackdel. Fördelen är att det underlättar för förbundet att driva igenom att våra medlemmar har rätt till samma löneutveckling som andra delar av arbetsmarknaden. Löneutrymmet ska inte göras beroende av hur de offentliga anslagen utvecklas eller den enskilda teaterns eller filmbolagets ekonomi. Nackdelen är att det gör det svårt att få till stånd högre löneökningar för grupper som av olika skäl har hamnat snett. Dit hör till exempel talboksinsläsare och biografanställda.

Med löneavtalen i hamn vänds nu blickarna mot kulturpoliti-

ken. I en kommentar till institutionsteateravtalet i april sade jag att teaternas huvudmän på nationell, regional och lokal nivå nu måste ta sitt ansvar för att ge dessa den ekonomi som krävs för att upprätthålla och utveckla verksamheterna. Ett budskap som är än mer aktuellt när det gäller den fria scenkonsten där anslagen redan från början är otillständigt låga och där det under lång tid dessutom inte skett några uppräknings.

NÄR DETTA SKRIVS vet vi ännu inget om innehållet i regeringens budgetproposition som kommer den 20 september. Förhoppningsvis blir vi positivt överraskade och kulturbudgeten innehåller de ökningarna av de statliga anslagen som förbundet så länge arbetat för. Men mycket talar för att vi återigen blir besvikna och att vi måste fortsätta vårt målmedvetna arbete för att öka anslagen till scenkonsten inte bara på nationell nivå utan också regionalt och på lokal nivå.

Med detta knyts förbundets två viktigaste arbetsområden ihop. Som facklig organisation arbetar vi för så bra villkor som möjligt för våra medlemmar. Men detta måste kombineras med ett kulturpolitiskt påverkansarbete till gagn för scen och filmområdets konstnärliga utveckling men också för de yrkesverksammas arbetsvillkor.

Tillbaka i Paris nyligen möter jag igen tecknade filmer och serier dubbade av franska kollegor. Och jag känner stor stolthet över våra medlemmar som med sitt yrkeskunnande kan ge röst åt så många olika figurer och karaktärer på vårt språk. Det är så härligt att få säga: Tack för ett fantastiskt arbete och en enastående sammanhållning!

ANNA CARLSON
ORDFÖRANDE



PÅ OMSLAGET: VIKTOR BROBACKE I KÅLDOLMAR OCH KALSIPPER
FOTO: PETRA HELLBERG

Scen & film – TEATERFÖRBUNDETS TIDNING

Utkommer med åtta nummer per år och sänds utan särskild beställning kostnadsfritt till Teaterförbundets medlemmar.
Prenumerationspris: 350 kronor/år.

Ansvarig utgivare: **Jaan Kolk**. Chefredaktör: **Magdalena Boman**.

Layout: **Magdalena Boman**.

Grafisk form: **Mu ab**

Återkommande medarbetare: **Annicka Istemo, Gert Lundstedt, Kristian Pohl**.

Redaktionskommitté: **Åse Axberg, Frida Beckman,**

Mireille Bergenström, Eleonor Fahlén, Jens Karlsson,

Jaan Kolk, Minna Krook, Martyna Lisowska Söderberg.

Postadress: Teaterförbundet, Box 127 10, 112 94 Stockholm.

e-post: magdalena@mboman.se, magdalena.boman@teaterforbundet.se

Besöksadress: Kaplansbacken 2A.

Telefon: 08-441 13 00. Fax: 08-653 95 07. Redaktion: 070-664 55 59.

Annonser: **SB-Media AB**, Mia Lagerbäck Tel: 08-545 160 72.

Tryck: **DanagårdLitho**, Ödeshög 2013.

Repro: **Cicero Tryck och media**.

ISSN 2001-5518

Scen & film är medlem i Sveriges Tidskrifter



Pdf på tidningen finns även på TFs hemsida: www.teaterforbundet.se



14



16



20



26

Innehåll nr 6-2013

4 MÅNADENS BILD

Ljusdesigner och medlem i Sutoda, Tobias Hagström-Ståhl.

7 KULTUREN TILLFÄLLIGT FREDAD I EU

EU förhandlar inte om audiovisuella tjänster i frihandelsavtalet.

9 DUBBARN VANN STRIDEN

Egenföretagarna samlade sig solidariskt i kamp mot urholkade löner.

12 SCEN & FILM SYNAR PARTIERNAS KULTURPOLITIK

Miljöpartiet vill göra kulturstipendierna pensionsgrundande.

14 TVÅ NYA LEDAMÖTER I FÖRBUNDSSTYRELSEN

16 MASKDESIGN I FOKUS

Från hantverkare till konstnärliga designers.

20 NU VILL VI HA POLITISK TEATER

"Kåldolmar och kalsipper" i ny tappning.

26 FEMINISTISKA GRUPPEN DRIVER MED TEATERNORMEN

Gruppen synar män och manlighet i samhällskroppen i ny uppsättning.

30 SÅ BLIR BOK TILL FILM – SAMTAL MED KLAS ÖSTERGREN

37 KRÖNIKA: SUZANNA DILBER

Därför är dubbing så viktigt!

Nästa nummer kommer den 30 oktober

Presstopp den 11 oktober

14 Annika Stödberg och Therese Hörnqvist. Foto: Michael Melansen

16 Ur Exit Hamlet på Teater Manu: Maskdesign Helena Andersson.

20 Ur Kåldolmar och kalsipper. Foto: Micke Lundström.

30 Den Feministiska gruppen "Gruppen". Elin Söderquist, Nina Haber och Bianca Kronlöf. Foto: Magdalena Boman.

Ljuset i händelse- lösheten



Namn: Tobias Hagström-Ståhl.

Ålder: 37 år.

Yrke: Ljussättare/scenograf och medlem i Sutoda.

Aktuella uppdrag: Sutoda är aktuella med "Vår klass" på Teater Galeasen,

"Streber" på Dramaten och "King Lear" på Stockholms stadsteater.

Kulturupplevelse som inspirerat: "Första gången jag såg William Kentridge – det var stort. Det var på Tate Modern. Jag har följt honom och sett hans stop motion-filmer och scenuppträdanden och hans operor. Han är en stor inspiratör".

L-P Lorentz



TITELN "LIVET ER EN LITEN DINGS" (det vill säga "sak") – en stor klump! Så heter egentligen en pjäs med popbandet deLillos som spelades i våras på Nationaltheatret i Oslo. Tobias Hagström – en av medlemmarna i ljusdesigngruppen Sutoda – satte ljuset till uppsättningen. Regissör och pjäsförfattare var Ole Anders Tandberg.

deLillos har varit verksamma i 30 år och håller till i Oslo. Ole Anders Tandberg, som vuxit upp med musiken, skrev en pjäs baserat på deras texter. Bandets medlemmar fanns med på scen.



– Jag har valt bilden av flera skäl, dels för att den är vacker och det var otroligt lustfullt att få arbeta med musiker på scen, vi hade fantastiska diskussioner om färgfilosofi, om att det går att höra färger.

Sutoda skapade ett ljusregn på scen.

– Det blev de här gardinerna, med rätt så tung ljussättning, som skiftade i färg med musiken. Det var rött, grönt, lila och gult. Ovanligt för att vara på teatern, och på Nationalteatret som ju är en liten hovscen. Musikvärlden, säger Tobias, är på sätt och vis

mer tillåtande, samarbetet gav utrymme för Sutoda att jobba i ett vidare spektra med ljussättningen.

Just den här bilden fascinerar Tobias också för att betraktaren har hamnat mitt i något, fast det egentligen inte händer någonting på scen. Trummisen halvsover, skådespelaren befinner sig i ett mellanläge. Bara ljuset påstår något om händelsen på bilden – och om skådespelarens känslor.



Fängelsestraff hotar turkisk fackordförande

Memet Ali Alabora, ordförande i det turkiska skådespelarfacket AUT, hotas av ett 20-årigt fängelsestraff sedan han på Twitter solidariserat sig med de demonstrationer som pågått för att bevara Geziparken. Alabora lever nu gömd i skydd av sina vänner.

SÅVÄL PREMIÄRMINISTER Erdogan, som Ankaras borgmästare har pekat ut den välkända skådespelaren och ordföranden i det nybildade turkiska skådespelarfacket som en fiende till den turkiska staten. "Staten kommer att fånga Alabora med Guds tillåtelse och sätta honom bakom galler" sa Ankaras borgmästare Melih Gökçek i ett tv-program i början av augusti.

Alabora anklagas för "beväpnad upp-
vigling mot den turkiska staten", sedan han öppet visat sitt stöd för aktionen och skrivit om demonstrationerna för en miljon följare på Twitter. Han har även satt upp en pjäs kring händelserna. Alabora har likaså arbetat för att förhindra en rivning av den historiska Emakteatern i Istanbul.

Konstnärligt verksamma måste ha rätt

att uttrycka sin åsikt och att skapa fritt, utan att bli förföljda och hotade. Teaterförbundet uppmanar därför sina medlemmar att skriva under en petition till stöd för Memet Ali Alabora, säger Teaterförbundets ordförande Anna Carlson.

MAGDALENA BOMAN

Skriv under!

med ditt namn till stöd för turkiska skådespelarfackets ordförande på nätet:
www.change.org/memetalialabora

BAROMETERN

Vill du se din favoritbok filmatiserad?

"Ja, men vi måste satsa mer på originalmanus inom film"

Anna Vnuk, koreograf och dansare:

– Ja, det tror jag nog. Jag har flera favoriter, bland annat trilogin av Kerstin Thorvall, den med "När man skjuter arbetare", den lärde jag mig mycket av. Det finns andra bra böcker som jag skulle vilja se filmatiserade som Moni Nilssons "Hedda och Salmiak" och "Salmiak och Spöcke". Samtidigt borde det göras mycket större satsningar på originalmanus inom film. Det finns någon slags bästsäljarpanik i det här landet. Men i stort sett – ja – filma på bara!



"Nej, vissa böcker är och förblir en språklig upplevelse"

Jenny Larson, tekniker:

– Nej, det vill jag ofta inte. Vissa böcker är och förblir en språklig upplevelse. Jag har faktiskt inte vågat se Berättelsen om PI av den anledningen, för att jag tycker att boken är så bra. Den är så utomrealistisk, för mig utspelar sig den berättelsen i tanken men inte i bild. Svenska deckare däremot har gått jättebra att se filmatiserade – som "Män som hatar kvinnor".



"Ja, men filmen måste förhålla sig fritt till förlagan"

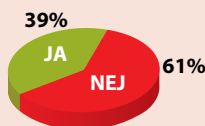
Mathias Clason, regissör/scenograf, librettist /scen:

– Ja, det tycker jag. Men filmen måste förhålla sig fritt från förlagan. Jag håller på att skriva ett operalibretto utifrån "Exorcisten". 85-årige upphovsmannen till både både bok- och filmmanus, William Blatty, blev uppgad av idén och skrev "I like the idea. You are taking this into a new media, and you must do what you need, not what I wrote". Jag tycker inte man ska följa boken för slaviskt. Verket ska ställa sig fritt, men man bör respektera den litterära tonen. Tror inte heller det är bra att ska skriva ett manus så som man själv hade velat skriva boken.



Fråga i förra numret:

Speglades samhällets mångfald på din senaste arbetsplats?



Vill du se din favoritbok filmatiserad?

Svara **Ja** eller **Nej** på:
www.teaterforbundet.se

Höjda löner på privatteatrar

Carl Thorborg

Det nya avtalet för privatteatrarna innebär, förutom löneökningar och längre föräldralön, även att en arbetsgrupp ska förbättra avtalet ytterligare.

TEATERFÖRBUNDET OCH arbetsgivareparten Svensk Scenkonst har skrivit under ett nytt avtal för privatteatrarna som gäller från den 1 mars i år fram till den 31 mars 2016. Minimilöner och andra ersättningar höjs i år med 2,2 procent. Från den första januari 2014 med ytterligare 2,3 procent. Efter den första april 2015 blir höjningen 2,5 procent.

En utökad föräldralön införs också som på övriga arbetsmarknaden. Det innebär att arbetsgivaren betalar en extra ersättning till den föräldraledige i sex, i stället för som tidigare, fem månader. Vid sidan av löner och föräldraersättning är parterna överens om att en partsammansatt grupp ska gå igenom avtalet.

– Vi ska se över delar av avtalet som

funkar mindre bra. Det rör bland annat gagesystem och garantilönebestämmelser, säger Teaterförbundets jurist och ombudsman Julia Reinhard.

Anledningen är dels att avtalet utformades när branschen var uppbyggd kring föreställningsgäse, medan utvecklingen idag går mot månadslön. Dels behöver garantilönesystemet ses över.

– Avtalen idag är lite krångliga och behöver förändras och förbättras. Förhoppningen är att arbetsgruppens arbete ska förbättra för medlemmarna i det dagliga arbetet, säger Julia Reinhard.

Vidare ska reglerna kring arbetstid ses över. Förbundet vill här förbättra förutsägbarheten vid schemaläggning.

GERT LUNDSTEDT



Kulturen tillfälligt fredad i EU

I somras fördes en intensiv debatt om huruvida audiovisuella tjänster ska ingå när EU förhandlar om ett nytt handelsavtal med USA. Nu kommer området till en början fredas i förhandlingarna, men än är inte sista ordet sagt.

SOM SCEN & FILM tidigare rapporterat har audiovisuella tjänster tidigare varit undantaget i EUs förhandlingar om handelsavtal, eftersom unionen bland annat undertecknat UNESCOs konvention om skydd för kulturell mångfald.

När EU-kommissionen öppnade upp för att låta audiovisuella tjänster ingå i frihandelsavtalet blev reaktionerna därför starka. Europaparlamentet röstade med bred majoritet emot förslaget och under ministerrådets möte i mitten av juni krävde framför allt Frankrike att audiovisuella tjänster utesluts från förhandlingarna. Slutligen nåddes kompromissen att tjänsterna utesluts inledningsvis, men kommissionen kan begära att de återinförs i förhandlingsmandatet under förhandlingarnas gång.

– Det var ett positivt beslut från vår utgångspunkt men frågan är samtidigt inte utagerad, kommentar Teaterförbundets direktör Jaan Kolk som inte känt något stöd från de svenska politikerna.

Flertalet svenskar, samtliga ledamöter från allianspartierna, röstade tvärtom för att låta den audiovisuella produktionen ingå i frihandelsavtalet.

I de flesta andra europeiska länderna vill kulturministrarna ha

ett audiovisuellt undantag medan finansministrarna motsatte sig detta.

– Det som är lite förskräckande i Sverige är att kulturministern inte heller vill undanta det kulturella, säger Jaan Kolk.

Det problematiska, anser han, är att man i svensk debatt blandar ihop protektionism med kulturell mångfald.

– Svensk kulturpolitik har aldrig byggt på protektionistiska åtgärder, att man bygger upp barriärer mot andra länder. Den har byggt på att man stödjer inhemsk kultur så att den ska klara sig på egna meriter. Problemen med frihandelsavtalen är att de ger utrymme för att ifrågasätta nationella stödordningar.

Målsättningen är att EU och USA ska nå en överenskommelse om frihandelsavtalet under hösten 2014. Teaterförbundet följer noga utvecklingen, och Kolk gläder sig trots ovissheten över att en diskussion kommit igång.

Förhållandet kulturpolitik och frihandel har varit en stor fråga i andra europeiska länder men här hemma har den debatten varit ganska osynlig.

LISA BODA

Teaterförbundet vill förenkla dansavtalet

Under pressläggning av denna tidning blev ett avtal mellan Teaterförbundet och Danscentrum klart gällande det fria dansområdet. Avtalet är ettårigt och gäller för 2013.

EFTER EN MOTIG förhandlingsomgång har parterna till slut lyckats ena sig kring ett avtal. Det är en kortsiktig lösning, men det viktiga är att den pekar framåt.

– Det är glädjande att vi äntligen har fått ett nytt avtal för 2013. Nu ska vi arbeta vidare för att skapa en långsiktig avtalslösning för det fria dansområdet. Kollektivavtalen är en viktig byggsten för att förbättra villkoren både för den fria dansens utveckling och för de yrkesverksamma, säger Anna Carlson, Teaterförbundets ordförande.

Kortfattat innebär avtalet:

- Lönehöjningar på 2,2 procent (från 1 september 2013).

- En partsgemensam arbetsgrupp fortsätter sitt arbete med att se över avtalet i sin helhet. I detta ingår bland annat att avskaffa den så kallade lönetrappan i sin nuvarande form.

- Ett gemensamt arbete för att förbättra anslagen till det fria dansområdet.

– Förhandlarna har dragit ett tungt lass och fått fram det bästa resultat som var möjligt. Teaterförbundets intention är nu att förenkla avtalet, utan att försämla de anställdas arbetsvillkor, säger koreogra-

fen och förbundsledamoten Minna Krook.

Eftersom avtalet är ettårigt, så är det viktigt att få igång diskussioner bland verksamma inom den fria dansen om hur avtalet kan fördjupas och stärkas, vilka förändringar som måste till i en ny uppgörelse.

– Jag hoppas att många dansare och koreografer vill engagera sig i arbetsgruppen, för att få fram en ny avtalsmodell, avslutar Minna Krook.



Minna Krook

MAGDALENA BOMAN

HALLÅ DÄR...

Jag bidrar till Kultursverige på ett nytt sätt



Hallå där Anna Söderbäck, som fått ett toppjobb som kulturdirektör i Landstinget i Uppsala län och därmed lämnar ditt långvariga engagemang i Teaterförbundet, KLYS och även jobbet som projektledare för kammarmusikfestivalen Vinterfest i Dalarna. Vad innebär ditt nya arbete?

– Mitt uppdrag är att lyfta och sprida kulturen i Uppsala län, vilket är ett stort och disparat län med Uppsala som centralort och många landsortskommuner. Jag kommer bland annat att ansvara för kultur- och folkbildningsfrågor i Kultur i länet, vilket omfattar Musik i Uppland, Dans i Uppland, Film i Uppland, Länsbibliotek och Länsmuseum, Wiks folkhögskola, där Uppsala folkhögskola ingår, samt Wiks slott och konferens. Det blir en stor och spännande utmaning där jag får möjlighet att omsätta samverkansmodel-

len i praktiken.

Du har tidigare varit ordförande i KLYS (Konstnärliga och litterära yrkesutöversamarbetsnämnd). Har du några erfarenheter därifrån som blir till nytta?

– KLYS har under införandet av samverkansmodellen fungerat som mellanled mellan region, landsting och Statens kulturråd. Jag har som KLYS-ordförande haft förmånen att få delta i denna process och genom det lärt känna i stort sett alla kulturchefer i landet. Jag har också nära kontakter med Kulturrådet vilket blir värdefullt i mitt nya arbete.

Du har varit aktiv i Teaterförbundet under många år, ordförande i sångaravdelningen i tio år och har startat sångarträningen för operasångare och musikalartister. Hur känns det nu att lämna TF?

– Vemodigt och lite märkligt. TF har varit min självklara hemvist och det fackliga engagemanget har gett mig en bred personlig kompetensutveckling. Det är

tack vare den kompetens som jag har fått som jag med glädje och tillförsikt kan axla mitt nya uppdrag.

Vilka är de viktigaste frågorna som TF har drivit under din tid i förbundet?

– Sångarnas kompetensutveckling är och har varit en viktig fråga. Här har sångarträningen och bildandet av Musikalliansen betytt mycket. Frilansarnas villkor har lyfts upp på agendan vilket är positivt. Själv hade jag stort stöd av TF och a-kassan när jag som frilansande operasångerska återvände hem från Tyskland. Den olösta pensionsfrågan. Det borde vara självklart att varje intjänad krona är lika mycket värd oavsett vilken anställningsform den har tjänats i. Men jag ser nu fram emot att kunna bidra till utvecklingen av Kultursverige i min nya position och på ett annat sätt än genom mitt fackliga engagemang.

GERTRUD DAHLBERG

Svenska dubbare segrade - nytt kollektivavtal i hamn!

Efter sju veckor avslutade Teaterförbundet sin längsta konflikt sedan 1975. Ett nytt avtal träffades med två dubbningsföretag. Det var på flera sätt en unik facklig konflikt eftersom majoriteten av dubbarna var egenföretagare och motparten kunder i multinationella företag.



I BÖRJAN AV SOMMAREN träffade Teaterförbundet ett nytt avtal med två dubbningsföretag SDI Media och Dubberman. Förbundet har därmed tecknat kollektivavtal med nio av tio studios inriktade på dubbing. Det nya avtalet täcker både löntagare och F-skattare.

– Medlemmarna har visat en enastående styrka och solidaritet, vilket varit grunden för att vi nått ett så gott resultat, säger Anna Carlson, ordförande i Teaterförbundet.

I tio år har lönerna stått stilla i dubbningsbranschen. Det nya avtalet innebär nu en löneökning på 5,3 procent för den vanligaste formen av dubbing och avtalet löper på två år. Men konflikten i sig var komplex bland annat för att medlemmarna på området till 70 procent är egenföretagare.

– Frågan är: kan egenföretagare strejka, för det hade gått väldigt mycket snabbare då. Vi valde att genomföra en anställningsblockad, vilket innebar att egenföretagarna sa nej till jobb. Och alla ställde upp, från de mest kända skådespelarna till de okända och nya i branschen, berättar Ulf Mårtens, vd för Teaterförbundets rättighetsbolag och chefsförhandlare med dubbföretagen.

Alla medlemmar som deltog erbjöds konfliktersättning ur Teaterförbundets konfliktfond, oavsett anställningsform. Teaterförbundet nekade inte någon som sökte medel ur fonden. Ersättningarna räknades ut individuellt och baserades på vad de tjänat tidigare år.

Teaterförbundet varslade om strejk och blockad från den 26 april, och en medlare tillsattes.

– Det frestade på solidariteten i början när en del anställda medlemmar gick ut i strejk, medan en del andra, egenföretaga-

re, var bundna kontraktsmässigt bland annat till en stor Disney-långfilm som dragit igång. Alla skådespelare, även de med firma ville strejka, men vi var tvungna att säga att de riskerade att bli stämnda och krävas på skadestånd av bolagen om de bröt redan påskrivna kontrakt, säger Ulf Mårtens.

ETT LYCKAT DRAG under konflikten var att dubbarna samlades i en Facebook-grupp. Teaterförbundets organisationsansvarige Sara Andersson var med från starten.

– Syftet var att samla alla i branschen, skådespelare/musikalartister och regissörer, sprida kunskap om kollektivavtal, och öppet diskutera frågor som har med dubbing att göra, berättar Sara Andersson.

Innan konflikten drogs igång var cirka 100 personer med i gruppen, när sedan konflikten bröt ut anslöt sig allt fler. Mitt under konflikten gick plötsligt arbetsgivarna, som ju också följde diskussionen på nätet, runt alla deltagarna och valde att kommunicera med förbundet om vad som sades på nätet. Då stängdes sidan för utanhörande, varpå gruppen ökade från 170 personer till 200.

– Facebook-gruppen var ett bra och direkt sätt att kommunicera, både när den var öppen och efter att den stängdes. Det går ju inte att se vem som bryter en strejk eller inte. På Facebook gick det snabbt att reda ut missförstånd mellan olika dubbare, berättar Sara Andersson.

Komplexiteten i konflikten blev mer hanterbar av möjligheten att snabbt kunna gå ut och ventilera frågor mot andra i dubbningsbranschen.

– Många nya medlemmar anslöt sig till förbundet genom gruppen. De förstod

plötsligt vad Teaterförbundet gjorde, det blev extremt konkret, säger Sara.

Ulf Mårtens menar att det viktigaste som uppnåtts med striden är att förbundet tecknat ett nytt kollektivavtal.

– Våra ursprungskrav var högre. Men vi fick ett avtal med dem som jobbar mot de amerikanska jättarna och vi har skrivningar som säger att vi ska förhandla regelbundet som övriga arbetsmarknaden och det finns bra skrivningar om upphovsrätt om internet och framtida ersättningar, avslutar Ulf Mårtens.

MAGDALENA BOMAN

Mer om avtalet på TFs hemsida:
www.teaterforbundet.se

Några större konflikter i TFs historia:

1957: Nyanställningsblockad vid Stockholms privatteatrar (20 dec 1956 – 5 feb 1957)

1963: Strejk och nyanställningsblockad vid Sveriges Radio gällande skådespelare, sångares och regissörers medverkan i tv. (1 dec 1963 – 29 mars 1964. 111 dagar!)

1974: Anställningsblockad vid Stockholms skol- och parkteater (feb – aug)

1975: Strejk av skådespelare som medverkade i SFs filminspelning "Mina drömmars stad", blockad av nyanställningar av skådespelare hos Europafilm, SF och Sandrews. (9 juli – 8 sep. 63 dagar)

1993: Strejk och total anställningsblockad på hela tv- och filmområdet. (29 jan-8 feb)

2000: Övertidsblockad på institutionsteatrar. (3 dagar)

Lönelyft på fria teatrar

De fria professionella teatrarne har – trots pressade villkor – skrivit under ett avtal med Teaterförbundet. Ett treårigt avtal där minimilönerna höjs i nivå med övriga avtal på arbetsmarknaden. Teatercentrum vill även utarbeta en strategi för ökade anslag.

DET NYA AVTALET omfattar 39 månader för perioden 1 januari till den 31 mars 2016. Det innebär att minimilönerna och andra ersättningar höjs med 2,2 procent från den första januari 2013; 2,7 procent den första januari 2014 och med 2,5 procent den första april 2015.

– Vi tycker att det är viktigt med löneuppräkningar och att vi har ett kollektivavtal. Har vi en kulturpolitik som säger att det ska finnas ett fritt scenkonstliv, så måste det också kunna existera under drägliga förhållanden, säger Rolf S Nielsen, ordförande för Teatercentrum.

Eftersom det är valår nästa år, vill Teatercentrum utarbeta en strategisk plan för indexuppräkningar av anslagen till det fria

professionella teaterlivet. I år tog Region Skåne, som varit den enda regionen i Sverige som gjort vissa uppräknings av anslagen till den fria scenkonsten, bort sina kompensationer för kostnadsökningar.

– Vi har lagt fram flera konkreta förslag som Teaterförbundet godtagit. Vi ska bland annat uppvakta kulturministern gemensamt. Vi vill vara offensiva, ordna möten både lokalt och regionalt med politiker för att lyfta våra ekonomiska villkor, säger Rolf S Nielsen.

Parterna planerar att skriva en debattartikel gemensamt, och tänker även tillsätta en arbetsgrupp för att se vad mer som är möjligt att göra för lyfta villkoren för scenkonsten och föra upp frågan på den

politiska agendan inför valåret nästa år.

– Vi talar alltid om mer pengar, vilket tolkas som om vi vill ha mer pengar till konsten. Oftast ställer politikerna krav på motprestationer, vi ska prestera mer. Jag vill skifta fokus. Konsten är inget problem, vi är dedikerade till det vi håller på med. Konsten kommer alltid i första hand, den egna utkomsten i andra. Vi måste markera att det behövs en förändring i synsättet.

MAGDALENA BOMAN

Tyvärr fick artikeln om Teatercentrum i förra numret av Scen & film en missvisande rubrik. Redaktionen beklagar.

TRE FRÅGOR TILL... SUSANNE TIGER

Filmproducenter påminns om arbetsmiljö



SFI uppmanar numera producenter att ha med en arbetsmiljöpost i den planerade filmbudgeten om minst 5 000 kronor. Hur kommer det sig, Susanne Tiger, produktionscontroller på SFI?

– Jag är rätt ny på Svenska filminstitutet. Innan jobbade jag som linjeproducent på olika produktionsbolag. Som frilansare insåg jag att det saknades ett arbetsmiljöänk i branschen. Och som linjeproducent försökte jag hitta något som motsvarar vad ordinarie anställda faktiskt har i större företag med en utarbetad personalpolitik. Men det var svårt att arbeta effektivt med det och få tiden att räcka till. Parallellt har ju Teaterförbundet börjat jobba med frågan. När

jag sedan började här undrade frilansande kollegor vad SFI gör åt frågan. Vi beslutade oss då för att försöka implementera ett arbetsmiljöänk i mindre skala, som controller på SFI har jag ju kontakt med många producenter i ett tidigt stadium i projektet där budget diskuteras.

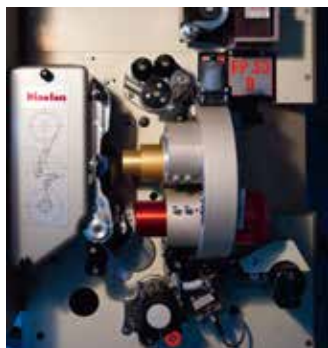
Hur har responsen från producenterna varit?

– Jag tar upp frågan, påminner om arbetsmiljöperspektivet och ställer frågan om det finns en sådan budgeterad post. Och det ger resultat faktiskt. Inte en enda har sagt nej det har vi inte tid med. Alla blir glada över frågan och gör sitt bästa för frågan. Att vi föreslår 5 000 kronor är ju för att alla ska ha råd att ha med en sådan post. Sedan tycker jag produktioner med stora arbetsmiljörisker kan budgetera mer pengar åt frågan.

Kräver ni att arbetet ska läggas upp på något särskilt sätt?

– Nej vi är ingen kontrollinstans. Det är mer en uppmaning, vi hjälper produktionsbolagen att identifiera vad de kan göra. SFI ska inte styra för mycket och bolagen brukar vara duktiga med att själva komma med förslag. Vi vill däremot att det producenterna planerar ska ligga inom arbetstidens ramar. Vi vill ju att bolagen ska ta ett steg längre rent personalpolitiskt, och försöker också identifiera de bolag som gör det. Tanken är att de ska redovisa hur de har använt pengarna. Så med tiden kan vi göra någon slags utvärdering och se vad pengarna har gått till.

MAGDALENA BOMAN



Enighet om bio-avtal efter overtidsblockad

Efter varsel och blockad fick de biografanställda ett nytt treårigt avtal.

TEATERFÖRBUNDET OCH MEDIEFÖRETAGEN har enats om ett nytt avtal på biografområdet. Men först efter att förbundet i juni utlöste en veckolång blockad mot över- och mertid och mot nyanställningar och därefter varslade om arbetsnedläggelse och strejk. Det nu ingångna avtalet är treårigt (tidigare ettårigt), det gäller från den första juni i år och berör runt 1 000 biografanställda i landet.

– Knäckfrågan var löneökningens nivå och hur vi skulle kunna räkna hem den, säger förbundets ombudsman Christer Petersson.

Lönerna räknas under de tre åren upp med 8,4 procent, vilket motsvarar 1 640 kronor på tre år. Men andra överenskomna förändringar i avtalet gör att värdet på avtalet stannar på 6,8 procent.

Det första året är löneutrymmet 2,77 kronor i timmen, det andra 3,19 kronor, och det tredje året med 3,47 kronor i timmen.

De förändringar där förbundet tillmötesgått arbetsgivaren för

att få upp lönerna betecknar Christer Petersson som ”små”. Bland annat får arbetsgivaren styra lite mer över löneutrymmet. Tidigare skulle hälften av det fördelas i generella och hälften i individuella löneförhandlingar, det ändras nu till 45/55. Tidigare kunde arbetsgivaren förlägga arbetstid mellan 06.00 och 24.00.

Det utsträcks nu till klockan 01.00 eftersom bioföreställningar kan sluta efter midnatt. Och om personal kallas in till personalmöten och liknande när man inte är i tjänst får man med det nya avtalet ersättning för två timmar istället för som tidigare två och en halv timme.

– Vi har gjort en bra avtalsrörelse och inte gått med på några större förändringar för att uppnå ett löneutrymme på 1 640 kronor på tre år, sammanfattar Christer Petersson.

GERT LUNDSTEDT

Fokus på kvinnor i ny EU-studie

Är det möjligt för europeiska kulturarbetare inom scen- och filmområdet att kombinera arbete med ett familjeliv? I mitten av oktober, redovisas en EU-studie från åtta länder med projektnamnet "Life Work Balance".

BAKOM PROJEKTET STÅR de europeiska samarbetsorganisationerna för skådespelare (FIA), filmarbetarnas och teknikernas (UNI-MEI) och musiker (FIM), och det är deras medlemsorganisationer i Storbritannien, Slovenien, Holland, Spanien, Rumänien, Tyskland, Frankrike och Sverige som under våren fått en enkät skickat till sig.

– Sverige, Frankrike, Rumänien och Tyskland, har även gjort fördjupande studier vid sidan av enkäten, i form av dokumenterade fokussamtal och enskilda intervjuer. Varje land har utgått från sina egna förutsättningar, berättar Elin Åman, som vikarierat som ombudsman på Teaterförbundet och den som lagt upp det praktiska arbetet med fokussamtalet i Stockholm. Det hölls på TCO i somras.

Idén är alltså att i en skrift samla information om regler och lagstiftning som gäller på området i de olika europeiska länderna, lyfta fram goda exempel och även syna kulturskaparnas svårigheter att kombinera sitt privatliv med ett professionellt yrkesliv.

I skriften samlas också erfarenheter av vad som görs för att förbättra villkoren för dessa yrkesgrupper i dessa länder.

I SVERIGE LÄR EN DEL fokus hamna på Konstnärsnämndens inkomstundersökning. Bland annat konstaterar den att kvinnliga konstnärer måste komma upp och få anställningar på forskarnivå för att nå en inkomstnivå som befolkningen i övrigt har efter bara nio år i grundskola.

Studien visar dessutom att kvinnliga

konstnärer har färre barn jämfört med befolkningen i övrigt, medan manliga konstnärer har fler barn jämfört med befolkningen i övrigt. Där konstateras också att konstnärer jobbar mer än befolkningen i övrigt, de får mindre i pension och har stora svårigheter att passa in i trygghetssystemen.

– Vi hade med en intressant person på seminariet, Cecilia Nahnfeldt, lektor vid centrum för genusforskning på Karlstads universitet. Hon konstaterade att trots att kvinnor får färre barn än män i branschen, är det särskilt kvinnorna som avslutar sina karriärer i förtid och anger familjeskäl som orsak till uppehåll i yrket, berättar Elin Åman.

MAGDALENA BOMAN

Scen & film ska i ett antal nummer granska vad olika partier vill kulturpolitiskt inför kommande val nästa höst. Först ut är Miljöpartiet och dess kultupoliska talesperson Tina Ehn:

Så vill MP satsa på scen- och filmområdet:

Vi vill öka kulturanslagen!

Pensionsavtalen har länge varit en knäckfråga för scenkonsten. Hur ska den lösas?

– Miljöpartiet har varit pådrivande i frågan, och vi ansluter oss till synpunkterna i Scenkonstspensionsutredningen från 2009. Stefan Attefall framträdde i kulturutskottet i maj för att rapportera vad som händer i frågan men ändå går man som på nålar i väntan på ett konkret förslag från regeringen. Pensionerna ska regleras genom kollektivavtal, det är Miljöpartiets ståndpunkt. Det är anmärkningsvärt om detta inte går att lösa när alla partier egentligen är överens om att problemen uppstår på grund av ett otidsenligt system, som inte alls passar scenkonstens yrkesgrupper. Till exempel att man betalar in pengar men ändå kan bli utan pension. Självklart måste detta lösas.

Fria utövare är viktiga för scenkonstens utveckling. Ända är statens tilldelning av fria medel begränsad. Arbetslöshetsförsäkringens utformning gör det också svårt att vara frilansare med korta tillfällighetsanställningar. Hur vill du förbättra tryggheten för fria utövare? Borde det finnas ett nytt trygghetssystem som tar hänsyn till den osäkra och kortsiktiga arbetsmarknaden för kulturutövare?

– Miljöpartiet prioriterar ökade fria medel i våra budgetmotioner. Att inte stödja fria utövare urholkar förutsättningarna för ett kulturliv i hela Sverige. De statliga kulturutgifterna har ju heller inte ökat i och med samverkansmodellen, även om regionerna satsar mer, på vissa håll. Vi vill exempelvis göra konstnärsstipendier pensionsgrundande. Vi vill också utveckla Teateralliansen och Dansalliansen med mer pengar. Allianserna är ett utmärkt verktyg för ökad trygghet som borde kunna omfatta många fler utövare. Generellt lägger vi alltid förslag om höjda kulturanslag, men pengarna måste ju tas någonstans ifrån. Sedan borde det också tillsättas en utredning som tar ett helhetsgrepp på problemet med trygghetssystemen och kulturutövarna. Vi vill slå ihop arbetslöshets- och sjukförsäkringarna. Man måste fullt ut tillgodogöra sig tillfälliga anställningar och inte bara räkna fasta anställningar. Trygghetssystemen måste anpassas till kulturutövarnes villkor.

Kan du tänka dig att arbeta för en förändring av Filmavtalets nuvarande utformning? Hur ska till exempel upphovsrättsreglerna tryggas?

– Vi är kritiska till att inte oetablerade producenter kan få stöd, det gynnar ju inte konstnärlig förnyelse. Vi är också kritiska till utformningen av stödet till kommersiellt framgångsrika filmer. Vad gäller upphovsrätten vill vi framför allt stödja filmen, inte ett visst medium. Stödet måste vara teknikneutralt gentemot vilket medium man distribuerar i. Vi vill trygga upphovspersonernas

ersättningar hellre än att jaga fildelare. Det är viktigt att skapande personer får ersättning för sitt jobb.

Hur tryggar man på bästa sätt barns och ungdomars rätt till kvalificerad scenkonst, när ansvaret för detta i första hand ligger på kommunerna, där både budget och ambitioner för barnkultursatsningar är högst olika från plats till plats?

– Vi har fokuserat på att skolan ska kunna erbjuda estetisk verksamhet på skoltid. Estetiska lärprocesser har många fortfarande väldigt diffusa uppfattningar om, men de är ju bland mycket annat också en viktig utkomstmöjlighet för kulturutövare. Fortfarande ser man skeptiskt på att anställa kulturutövare i skolorna. De ses mest som tillfälliga förgyllare av tillvaron, inte som en kontinuerlig resurs. Miljöpartiet har också diskuterat en nationell strategi för att värna kultur- och musikskolorna, så att de inte ska vara beroende av enskilda kommuners inställning och finansiella läge. Men det är inte bara rätten att själv utöva kultur i skolan vi värnar, utan också rätten att få möta professionell konst.

Vissa debattörer vill förvandla de konstnärliga högskoleutbildningarna till utbildningar i entreprenörskap. Hur ser du på det?

– Alla kan inte bli entreprenörer, och det vore synd om man försökte tvinga på konstutövare företagarrollen redan från början. Kreativa människor är ju alltid bra på att vara flexibla, men man måste få göra det man är bäst på. Några moment om entreprenörskap är förstås viktiga, som en grund att få med sig, men man kan också tänka sig stödfunktioner som tar hand om marknadsföring och bokföring exempelvis. Detta kan vara en form av kulturstöd, att tillhandahålla sådana tjänster. Det ska inte vara nödvändigt att bli företagare bara för att man vill syssla med kultur.

Kan du tänka dig en kulturpolitik, där anslagen till kulturen uppräknas med hänsyn till den faktiska kostnadsutvecklingen? Och hur ser du på de stora förhoppningar som ställs på privat sponsring?

– Helt klart behövs det mer pengar till kulturen. Jag hoppas att jag kan bidra till att öka anslagen. Det är i alla fall viktigt att de inte minskar. Och att man inte tar bort förhandlings- och organisationsrätten för kulturutövare, vilket ju sker om alla utövare blir betraktade som företagare. Vi håller just nu på att utveckla en kongressmotion om att bredda kulturens finansiering, bland annat tar vi ställning för avdragsrätt för företag som vill ge bidrag till kulturen. Detta ska vi jobba vidare med för att så småningom kunna presentera ett färdigt förslag.

BJÖRN GUNNARSSON



Två nya ledamöter har valts in i TFs styrelse: Annika Stödberg och Therese Hörnqvist

Oreglerade arbetstider och sjunkande löner. Det finns mycket som Annika Stödberg vill slåss för inom filmbranschen. Men hennes käpphäst är den långdragna kampen för att ge maskörer upphovsrätt.

Annika slåss för maskörernas upphovsrätt

SOM MASKÖR SEDAN 26 år tillbaka har Annika Stödberg lång erfarenhet av filmbranschen. När vi talas vid per telefon är hon mitt uppe i förberedelserna till filminspelningen av "Pojken med guldbyxorna", den kultiga tv-serien från sjuttioalet som Emma Lemhagen nu har skrivit nytt manus till. En produktion som Annika Stödberg beskriver som bra ur perspektivet att filmteamet både bor fint och får fria hemresor. Men det är inte alltid så välordnat.

– Jag har tur nu, jag vet ju att en del kollegor inte har det lika bra.

Överlag ser Annika en filmbransch som är allt sämre ur en arbetsmiljösynvinkel. En värld där ekonomin blir alltmer slimmad med lägre budgetar och sjunkande löner och övertid som följd.

– Våldigt ofta tummar arbetsgivarna på elvatimmars-regeln. Man får helt enkelt inte den sömn man behöver och tvingas till att jobba mer än vad som är sunt och säkert.

Att hon valde att tacka ja till att vara ledamot i förbundsstyrel-

sen är för att ge just filmfrågorna ett större utrymme.

– Vi är faktiskt bara två från filmens värld i styrelsen. Jag och regissören Peter Schildt. Resten är från teatern. Därför känns det extra viktigt att få fram synpunkter som gäller vår bransch.

Den fråga som Annika kommer att slåss mest för är att även maskörer ska ha upphovsrätt.

– Det är den frågan jag brinner för. Scenografen, fotografen och kostymören har det redan. Det är en fråga som också handlar om pengar: Varje gång en film visas på exempelvis teve, så får de andra betalt för den visningen – men inte maskören.

Hon har redan lyckats få upp frågan på dagordningen, men hittills har den röstats ner. Någon gång hoppas hon ändå få igenom den.

– Då kanske jag är pensionär. För det är en seg nöt att knäcka. Men förhoppningsvis har jag i så fall hjälpt andra maskörer för framtiden!

YLVA LAGERCRANTZ SPINDLER

Egenföretagaren Therese ny i TFs styrelse

Sedan nio år är Therese Hörnqvist vd för Stockholms improvisationsteater. I höst intar hon en plats som ledamot i Teaterförbundets förbundsstyrelse där hon hoppas kunna bidra med sina kunskaper om att vara egenföretagare.

ATT DRIVA EGET och dessutom gå med vinst är en utopi för många inom teaterbranschen. Men Stockholms improvisationsteater har lyckats med konststycket. I dagsläget omsätter verksamheten mellan 4,7 - 5,6 miljoner kronor och har sju heltidsanställda som får lön tolv månader om året.

– Förra bokslutsåret gjorde vi faktiskt till och med en vinst, berättar Therese Hörnqvist stolt när vi ses på kafé Sturekatten, mitt under teaterns pågående ansökan om EU-bidrag för ett nytt samarbetsprojekt mellan teatrar i bland annat Tyskland och Frankrike.

Med sin erfarenhet av att varken uppbära några statliga eller kommunala anslag för sin verksamhet hoppas Therese kunna bli rådgivare för förbundets växande skara av egenföretagare.

– Jag tror att scenkonsten alltmer kommer att bygga på entreprenörskap där administrativa kunskaper om framför allt alternativt bidragssökande är en förutsättning för att överleva.

Therese Hörnqvist ser också gärna att man ökar takten när det gäller förändringar av regler och avtal så att de bättre passar en scenkonstbransch som rör sig allt snabbare, både över genre- och landsgränser.

– Vi lever i en föränderlig scenkonstvärld där blandprojekt blir allt vanligare. Särskilt bland dansare, cirkusartister och performancekonstnärer som kan ha uppdrag från många olika arbetsplatser. Då gäller det att hänga med när det gäller hur exempelvis avtal kan se ut.

Vilket konkret råd vill du med dina erfarenheter ge förbundets medlemmar?

– Var inte för ivrig att skriva på ett kontrakt. Även om det är väldigt kul att få ett uppdrag, så ha lite is i magen. Kolla upp vad det faktiskt står och vad du har för åtaganden. Det gäller allt från arbetstiden till vad arbetsuppgifterna innefattar!

YLVA LAGERCRANTZ SPINDLER



Michael Melansen

ANNIKA STÖÖBERG

Bor: På Sankt Eriksplan i Stockholm

Familj: Sonen Adam

Utbildning: Fem år som maskassistent till bland andra Cecilia Drott

Jobb i urval: "Pojken med guldbyxorna" (hösten 2013). "Äkta människor" (första säsongen), "Jägarna", Kortfilmen "Passage" (Shekar Kapur, Argentina)

Läser just nu: Fred Vargas "Mannen som vände insidan ut"

Senast sedda film: "Hur många kramar finns det i världen"

Senast sedda föreställning: "From Sammy with Love"

Det svåraste för en maskör: "Det kan låta banalt men det är faktiskt en konst att få folk att se varma och solbrända ut när det är höst.

THERESE HÖRNQVIST

Bor: Bredäng

Familj: Sambo och två bonusbarn

Utbildning: Marknadskommunikation för scenkonst på DI

Jobb i urval: Västanå Teater (marknadskommunikation) samt ett tjugotal produktioner som fristående teaterproducent

Läser just nu: "Spela på bästa fot: att leda med glädje" av Pia Sundhage

Senast sedda film: "Känn ingen sorg" (regi: Måns Mårilind, Björn Stein)

Om att jobba fackligt: "Det kanske inte är det första man tänker på när man är utexaminerad. Men det borde vara det".

Nya tider för maskdesign

I 20 år har maskörer kämpat för att bli betraktade som konstnärer. Nu tas ett nytt steg i den riktningen.

I höst ska en särskild arbetsgrupp definiera begreppen ljud-, ljus, mask- och videodesign. Och det ser ljusare ut än på länge.

Konsten ska skiljas ut från hantverket – det är Teaterförbundet och Svensk scenkonst överens om.



PERUK- OCH MASKDESIGNERN Helena Andersson sitter på ett café på Södermalm och visar bilder från vårens produktioner i Norge. Helena frilansar och jobbar med både fria grupper och institutioner. I våras var hon anställd på Uppsala stadsteater, samtidigt tog hon på sig flera

frilansuppdrag. Om några dagar åker Helena tillbaka till Norge för att göra Peruk- och maskdesign till "Dyveke" vid Den nationale scenen i Bergen.

– Jag är en person som lätt får spel om jag är på en institution en allt för lång tid. Det är inte så inspirerande för mig att göra samma jobb om och om igen, som det blir när man kör föreställningar. Däremot älskar jag processen innan: designa, researcha, skissa och samarbeta med andra yrkesgrupper, säger Helena.

Helena Andersson gjorde Mask- och perukdesign till "Snödrotsningen" på Den Nationale Scenen i Bergen i våras.

Frederik Arff



Det är inte ovanligt idag att svenska peruk- och maskdesigners jobbar i Norge, förklarar Mihra Lindblom, lektor på Stockholms dramatiska högskola, STDH. Svenska maskörer har över lag gott anseende utomlands.

– Ett skäl till att svenska maskörer nått internationell framgång, nu senast inom film, är att de är vana att ta ansvar. Där har Dramatiska institutet haft ett visst inflytande, säger hon.

Skolans mångåriga arbetssätt att skapa teaterklasser – där olika yrkeskategorier bildar täta arbetsteam – är en bidragande orsak till detta.

HELENA GICK UT FRÅN maskörutbildningen på Dramatiska institutet 2004 och har haft gott om jobb sedan dess. Hon hinner med att göra peruk- och maskdesign till 13–14 uppsättningar per år. I våras gjorde hon bland annat maskdesignen till två norska



uppsättningar: "Blikktrommen" och "Exit Hamlet".

– Exit Hamlet var helt galet. Jag fick helt fria händer. Jag kunde i stort sett göra vad jag ville. Det blev stora peruker i plastolin och gammalt skrot, ett rent beställningsjobb eftersom jag inte hann vara där på plats. Vi pratade på telefon om olika material. Jag sa, ska vi använda slangar? Javisst, svarade kostymören och skickade bilder på ormar! Jag tänkte inte på att jag talade med norrmän, haha! De enda anvisningarna jag fick var att jag skulle jobba med plast, och att det inte fanns något grönt på scen.

HELENA KÄNNER SIG på många sätt privilegierad som peruk- och maskdesigner: hon får ofta komma in tidigt i processen, men däremot kan hon få fajtas för arvodet.

– Jag använder mig av ganska drastiska, teatrala uttryck. En del säger att jag har en tydlig estetik. Jag har varit med om att scenografer har färgsatt hela sin scenografi för att matcha mina masker

som jag skissat först. Ändå har inte jag fått något designarvode för det jobbet. Det kan kännas lite ledsamt. Den gången blev även scenografen förbannad å mina vägnar, för att jag inte fick ersättning för jobbet.

MASKÖRER HAR STRIDIGT i åtskilliga år för att nå konstnärlig status. Det handlar lika väl om att få tillräckligt med tid och möjligheter att komma in tidigt i processen, för att kunna utföra ett konstnärligt jobb, som att bli respekterad för sin kunskap genom att få ett skäligt arvode.

Under senare år har maskörerna nått allt större erkännande för sina idéer, även om de inte får någon specifik ersättning för det. Det hävdar Lena Strandmark, som tillsammans med bland andra Mihra Lindblom, engagerat sig i frågan rent fackligt under årens



Fin Serck-Hansen

Helena Andersson har gjort Mask- och perukdesign till Exit Hamlet på Teater Manu



Mats Bäcker

...och till föreställningen "Wear it like a crown". På bild Louise Bjurholm, Henrik Agger.

lopp. En viss bekräftelse på yrkesgruppens betydelse fick maskörerna på 90-talet. Då fick de, genom fackliga förhandlingar, rätt till ett upphovsrättsligt arvode i de fall en föreställning skulle filmatiseras för tv.

– Det var en liten gest från arbetsgivarsidan, men i övrigt har motståndet varit ganska så hårdnackat under åren, säger Mihra Lindblom.

Förändringarna har gått långsamt. År 2007 beslutade Dramatiska institutet att byta namn på sin utbildning, för att på så sätt sälla sig till andra grupper av designers på teaterområdet – som ljus och ljud. Tre år senare gick den första kullen peruk- och maskdesigners ut från Dramatiska institutet. Beslutet var inte okontroversiellt, men namnet ger trots allt en mer rättvis beskrivning av vad yrket innehåller, menar Mihra Lindblom.

– Ordet design har en tydlig koppling till idéarbetet. Idag kräver arbetsgivarna att en utbildad maskör ska kunna det jobbet. Det är inte bara en rättighet, utan också en skyldighet för maskörer att bidra med den kunskapen.

Maskörens arbete vilar på tre ben: idéarbete, produktion och föreställningsverksamhet. De två första delarna är tätare sammankopplat med design-begreppet. När frågan om att kategorisera yrkesgruppen under konstnärlig personal varit uppe tidigare för diskussion har frågan splittrat kåren.

– På 80-talet, när många maskörer som lärt sig yrket genom

att vara lärlingar var verksamma, såg det lite annorlunda ut. De hade inte alltid ambitioner att uttrycka sig konstnärligt. De månade om titeln teknisk tjänsteman eftersom det innebar en tryggare anställning, något som inte konstnärlig personal har. Den konflikten är inte lika påtaglig idag, i och med att DIs maskörer kommit in på institutionerna, säger Mihra.

UPPDELNINGEN KONST och hantverk kan ändå upplevas som lite delikat, något många har åsikter om:

– Ett hantverk kan också vara konstnärligt. Att lägga en maskering är ju lite som att måla en tavla, menar Helena Andersson och tillägger att om scenografi kan definieras som decimeterkonst, så är kostym centimeterkonst och mask millimeterkonst.

Det kan lätt bli fel om maskören kommer in i ett sent skede under produktionen.

– Förstå hur den skådespelare, som bara får ett enda möte med en maskör någon vecka innan premiär, känner. En skådespelare kan ha hur många idéer som helst om en rolltolkning, sedan kommer någon och ger dem fel utseende! Masken är ju det som ligger en närmast. Det har hänt flera gånger att skådespelare grinat i mask och sagt sig få mer regi av en mask än vad de fått av en hel repmanad med regissör! Det kan vara något pyttelitet som får pusselbitarna att falla på plats, får dem att förstå hela personligheten. En gång maskerade jag ett ärr på en skådespelares arm som



...och till en rockvideo med Kajsa Grytt.

inte syntes för publiken, men som han själv kunde se, det hjälpte honom att förstå rollen.

HOLGER TISTAD ÄR LJUSSÄTTARE och en av dem från avdelning 115 som sitter med i arbetsgruppen som ska diskutera frågan med Svensk scenkonst. Han menar att det som trots allt skiljer konsten från hantverket är att konsten är artificiell och uppstår när den visas för första gången. Konsten är inte en upprepning.

Ett hantverk däremot kan reproduceras. Även om en maskör lägger en avancerad mask på en skådespelare inför varje ny föreställning, så sker det efter någons plan. Den läggs efter någons anvisningar. Maskören kan följa någon annans plan, men ofta är planen gjord av samma person. Ofta existerar inte planen utanför maskörens huvud eller anteckningar.

Ungefär så har den styrelsen inom avdelning 115 i Teaterförbundet pratat kring maskdesign: Maskdesign är resultatet av det arbete som person gör med huvudansvar för maskens konstnärliga uttryck. I det arbetet ingår också att arbetet ska dokumenteras, så att någon annan ska kunna utföra den. Det ska finnas motsvarande arbetsritningar.

– Det handlar ju inte bara om att tillskansa sig rättigheter, utan att också vara tydlig med vilka skyldigheter man har som designer och konstnär. Kravet på dokumentation kan också leda till att den som innehar designen måste bli tillfrågad när det ska göras

förändringar, säger Holger Tistad.

För det mesta får maskörer betalt för den förberedelsestid som de behöver för att kunna utföra sitt jobb, men sedan är det upp till maskören att individuellt förhandla om allt det övriga.

– Fortfarande är det så att allt du tillverkar, alla dina skisser tillhör teatern. Gör du lösa maskor, så måste du förhandla individuellt om att få loss detta. Egentligen borde det vara självklart: har du gått en konstnärlig utbildning och behärskar hantverket, du bidrar i processen, deltar i idéarbetet, gestaltningstänket, kan läsa en text och är en fullödlig resurs i teamet. Då är du per definition konstnär och inte hantverkare, och ska ha upphovsrätt över verket, säger Mihra Lindblom.



MAGDALENA BOMAN

Den som har synpunkter, tankar och idéer om hur designers ska inordnas under konstnärlig personal i kollektivavtalet kan e-posta avdelningen: tf.avd115@gmail.com

Succé för 70-talsteater

Parkteaterns Kåldolmar och kalsipper blev inte bara sommarens stora framgång för Parkteatern. Föreställningen blev den största succén på flera år.

När trombonisten/berättaren Viktor Brobacke i slutet säger: "Vi måste göra motstånd" möts han av massiva applåder. Det finns uppenbarligen ett sug efter politisk teater och bra musik.



Petra Hallberg

LJUMMA JUNIVINDAR GENOM Rålambshovsparken i Stockholm och rännilar av människor längs promenadvägarna på väg mot spelplatsen. Redan en timme innan föreställningen börjar är det bara ståplatser kvar.

För näst sista gången spelar Parkteatern "Kåldolmar och kalsipper", Nationalteaterns succéska från 1976 har blivit utomhusteater 2013. Något anpassad till den nya tiden – ordet kommunism är struket, Vietnam nämns inte. Musiken har fått nya arrangemang, lite reggae, lite ska, väldigt mycket sväng.

Publiken är både ny och gammal. Femåringar som lyssnar med

hela kroppen när Club Killers spelar näsflöjt. Unga män från supportergruppen Bajen Ultras sjunger med i "Yllet" och 60-åringar som minns när Nationalteaterns skiva kom, kan konstatera vad tiden och historien har gjort med några av texterna: att sjunga om vad som händer på gator och torg i Grekland, är inte nostalgi, det är högaktuellt.

"Mamma rock" är Med Reventbergs gamla paradnummer om en mamma som vill göra annat än att steka mat vid spisen men som nästan alltid är pank. Malin Halland gör en punkig Mamma rock, ganska högt ovan mark. Båtfärden i föreställningen, är

i ny tappning



Malin Halland som Sjörrövar-Jenny sjunger en punkig "Mamma rock".



Robban Cronsioe i Club Killers.

förlagd till scenvagnens tak. Det är lätt att se vilka extra komplikationer en regnskur skulle innebära, men ensemblen har tur med vädret.

– Att bygga på nya platser, där det kan vara 15 centimeters höjdskillnad mellan olika delar av scenen, det innebär många säkerhetskollar som man går igenom med skådespelarna, säger scenmästare Niklas Nordström.

”... bara tillsammans kan det gå” sjunger ensemblen i slutet av föreställningen.

Men hur mycket ”tillsammans” är man egentligen, när skådespelarna har Parkteatern som arbetsgivare och scenarbetarna är outsourcade?

– Vi som jobbar med den här föreställningen är ett team, det finns en lagkänsla, säger Niklas Nordström. Han är anställd av Groundfloor, samma firma som Parkteatern anlitate förra sommaren då man för första gången anlitate ett externt teknikföretag för scenpersonalen.

Niklas Nordström är noga med att betona att han pratar om Parkteatern och den här produktionen, inte om outsourcing generellt. Parkteatern är speciell, det som fungerar här behöver inte vara en modell som kan användas i andra sammanhang menar han och tillägger att det kan kännas mer uppdelat på en stor teater mellan olika avdelningar, än vad det gör på Parkteatern.

Erik Gullberg på Groundfloor production har även en bakgrund på Parkteatern. Han understryker att man är ett produktionsbolag som arbetar med projekt och har ett tydligt uppdrag.

– Vi är *inte* ett bemanningsföretag, säger Erik Gullberg.

Varför är det så viktigt att poängtera det?

– Ordet bemanningsföretag har en dålig klang. Vi är ett produktionsbolag som arbetar med cirkuskompanier, kulturfestivaler och nu Parkteatern.







Petra Hallberg



Petra Hallberg

Övre bild: Mia Ray, Daniel Rossetti. Nedre: Malin Halland, Mia Ray, Lisa Larsson.



Micke Lundström

Shebly Niavarani.

Maria Sundbom spelar "Yllet", och när vi träffas efter föreställningen i Rålabshov är hon fortfarande lite andfådd och uppfylld av glad energi. Hennes uppfattning är att alla som jobbat med föreställningen, musiker, tekniker och skådespelare, är enade kring produktionen. Hon är född 1975 och alltså nästan jämn-gammal med den text hon framför och som hon också har lyssnat på många gånger under uppväxten.

– Det är en svängigt fantasifull saga med ett tydligt politiskt budskap. Och det är en sådan befrielse när man känner att man kan fylla sina repliker med något som man verkligen menar.

Det finns ett sug efter politisk teater och bra musik, om man ska döma av publikens reaktioner. Repliken "vi måste göra motstånd" möts av massiva applåder, liksom när berättaren-trombonisten Viktor Brobacke i slutet av föreställningen ropar ut några ord om de bussförare som strejkar.

LÅTARNA TILL "KÅLDOLMAR OCH KALSIPPER" kom till när Nationalteaterns medlemmar anställdes av fritidsförvaltningen Göteborg. Det berättar Pale Olofsson, som var "Spöket" i originaluppsättningen. Tillsammans med några andra från Nationalteatern har han sett – och verkligen gillat – Parkteaterns uppsättning.

– Under några år på 70-talet fick Nationalteatern gratis boende och 800 kronor i månaden, mot att publiken fick se föreställningen gratis. Det gjorde vi på fritidsgårdar, på gräsmattor i bostadsområden, i parker. En gång knackade vi på en balkongdörr och frågade om vi kunde få låna deras eluttag. Vi körde barnpjäser, flera uppsättningar varje år. Man lärde sig på plats vad som funkar, det var en otroligt bra skola.

PÅ DET SÄTTET KAN MAN SÄGA att Nationalteaterns låtar är tillbaka där de började; utomhus och gratis. Även om det inte är självklart för alla att Parkteatern är gratis.

– När vi skulle spela i Rinkeby, fick jag frågan flera gånger. Är det gratis? ÄR det gratis? En av småkillarna som frågade, kom fram till mig efteråt och sa "Du! Den var kull!", berättar Maria Sundbom som är riktigt tagen över den respons som föreställningen mött.

Med en publik på sammanlagt över 40 000 personer på de 16 föreställningarna blev Kåldolmar och kalsipper inte bara sommarens stora hit för Parkteatern, utan också den största succén på flera år.

Tar ni upp föreställningen nästa år, Linda Zachrisson, konstnärlig ledare för Parkteatern:

– Jag vill gärna ta upp den nästa sommar. Responsen har varit massiv och det finns intresse på flera håll i landet om gästspel. Men det är för tidigt att säga något om hur vi gör.

Omorganisationen av Stadsteatern-Kulturhuset har gett Linda Zachrisson nya konstnärliga chefer som kolleger att ha innehålls- dialog med om Parkteatern och hur scenerna kan användas – det är hon nöjd med. I övrigt påverkas inte Parkteatern.

– Vi lyder direkt under Benny Fredriksson, precis som tidigare. Vi har en egen budget och lägger en självständig repertoar. Vi ska fortsätta spänna bågen högt med modiga produktioner som årets exklusiva konst- och matprojekt "Restaurang Allemansrätten", att spela mycket för barn och unga, och att envist fortsätta spela på vårt 40-tal olika spelplatser utanför innerstaden, berättar Linda Zachrisson.

KAJSA OLOFSSON



Feminism med rätt att roa

Med sitt omistliga koncept humoristisk feminism har gruppen "Gruppen" på kort tid hunnit skaffa sig en stampublik bestående av lika delar traditionella teatertanter som klubbkids och hbtq-folk.

I höst har de premiär på nya uppsättningen "Gruppen och herrarna!"

Gruppen: grundades 2009

Består av: (från vänster på bild) Elin Söderquist, Nina Haber och Bianca Kronlöf
Tidigare produktioner i urval: "Gruppen ger skuld och skam!", "Gruppen ger Fedra!" samt "Gruppen goes onda kvinnor!"

Aktuella med: "Gruppen och herrarna – En humoristisk sorgesång om manlighet" med premiär på Stora teatern i Göteborg 12/9, medverkan i radioprogrammet "Humor i P3" samt en ny produktion med planerad premiär våren 2014. Dessutom följer SVTs K-special deras arbetsprocess för en dokumentär.

COVERS, SHOWNUMMER, TALKÖR och klassisk teater. Den som ser en föreställning av Gruppen behöver inte bli uttråkad. Här händer det i sann youtube-anda mycket hela tiden. Men för den skull inte utan intellektuell svärta.

Gruppen startades av Nina Haber, Elin Söderquist och Bianca Kronlöf redan under åren på Teaterhögskolan i Göteborg 2009. Ett initiativ som föddes ur en längtan efter att göra något tillsammans inom en utbildning som precis hade bantats från fyra till tre år – vilket gav lite plats för egna kreativa processer.

– Vi var helt enkelt mer nyfikna än vad skolan gav utrymme för och ville pröva våra egna idéer, berättar Nina Haber när vi ses mellan repetitionerna på Riksteatern i Hallunda som för tillfället har upplåtit sina lokaler åt Gruppen.

Men där fanns också en längtan efter att få vara roliga.

– Det är lätt att det blir allvarligt på en skola. Vi ville istället leka med pretentionerna och teaterkonsten. Helt enkelt driva med teaternormen, inflikar Bianca Kronlöf.

Att Gruppen definierar sig som feministisk ser de som en breddning av sitt sceniska tilltal snarare än en att de låser in sig

i ett fack. En solid grund som de står på och alltid utgår ifrån såväl estetiskt som ideologiskt. Men inte helt utan motstånd, menar Nina Haber.

– Ibland frågar folk: "Men ska ni verkligen kalla er en feministisk teatergrupp?" Just därför måste vi göra det. För att det uppenbarligen fortfarande är ett så laddat ord som folk har fördomar om.

– Sedan gör vi ju inte bara en slags teater, utan vi gör normkritisk teater, säger Bianca Kronlöf.

ELIN SÖDERQUIST EXEMPLIFIERAR med uppsättningen "Gruppen ger skuld och skam!" som de satte upp år 2012.

– Då gjorde vi en föreställning om just skuld och skam. Men vi hade också en feministisk analys. Det är likadant när vi nu gör en föreställning om män. Vi gör alltså inte bara föreställningar om feminism, utan vi gör feministiska föreställningar.

Fulla hus och biljettköer. Att Gruppen har nått en sådan framgång på bara några år tror Nina Haber beror på deras unika koncept som hon sammanfattar enligt följande slogan: Det är smart,





Häudelena Boman

snabbt, roligt! Med spelningar på allt från Peace & Love till i traditionella teaterrum, når de också en ovanligt bred, och stundom oväntad, publik.

– Några reaktioner vi har fått är: ”Men Gud, är det här feminism? Ni är ju roliga!”

Inspiration till sina uppsättningar hittar Gruppen i olika konstformer, facklitteratur, statistik, tidningar, avhandlingar, dans, youtube och annan populärkultur. Jag undrar om man kan påstå att de är ett slags teatervärldens samplare. Nina Haber:

– Ja, eller att vi gör extremkollage. Elin har en gång kallat det för youtube-teater.

Till nya uppsättningen ”Gruppen och herrarna!” har Gruppen bland annat studerat färsk statistik om självmord, olyckor och brott där männen alltid är i topp, både som offer och förövare. Bianca Kronlöf förtydligar:

– Samtidigt som det ofta är män som blir misshandlade så är det också män som misshandlar andra män.

Utöver mängder av statistik, så har de också tagit del av

maskulinitetsforskning på universitetsnivå, sett mängder av hjältefilmer och lyssnat på musik (”Det finns så många män som sjunger om hur det är att vara man”).

– Vi har helt enkelt tagit del av manskultur! För även om vi inte själva är män så har vi ju träffat några, förklarar Elin Söderquist de digra efterforskningarna.

Och vad handlar nya uppsättningen om?

– Om män och manlighet i samhällskroppen. Hur det påverkar vårt samhälle, hur manligheten ser ut, vad männen utsätter samhället för och vice versa, säger Nina Haber.

Vilka vill Gruppen nå?

– Vår trogna publik. De underbara, medelålders kvinnorna samt de hbtq- och queer-orienterade klubbkidsen. Sedan är det här en föreställning som inte bara riktar sig till män, utan till alla som känner en man. Vi vill helt enkelt rekommendera alla som har träffat en man att se den, uppmanar Bianca Kronlöf!

Copyswede kräver ersättning på surfplattor

Rättighetshavare kräver ersättning från fler produkter som kan lagra upphovsrättsmaterial. Elektronikbranschen är tveksam. Men Copyswede som driver på ersättningskraven har varit framgångsrikt tidigare.

FRÅN DEN 1 SEPTEMBER kräver rättighetshavare ersättning från försäljning av nya typer av hemelektronikprodukter som kan lagra upphovsrättsligt material, så kallad privatkopiering. Det gäller surfplattor, spelkonsoler och datorer med inbyggt minne och lösa interna hårddiskar. Men något avtal med importörer och återförsäljare har Copyswede ännu inte lyckats förhandla fram. Copyswede – som består av 14 kulturskapsorganisationer, bland dem Teaterförbundet – bevakar att rättighetshavare på kulturområdet får den ersättning de enligt lagen har rätt till.

– Nej, den här gången har vi ännu inte lyckats förhandla fram en överenskommelse med branschen. Men i förhandlingarna om externa hårddiskar och usb-minnen fick vi rätt först genom en skiljedom, säger Copyswedens vd Mattias Åkerlind. Den domen föll förra hösten och trots att bara en begränsad del av ersättningen kunde tas ut för 2012 gav den rättighetshavarna uppemot 20 miljoner kronor att dela på.

Vad händer om bolagen säger nej till att betala ersättning för de nya produkterna?

– Vi kommer att påminna och begära redovisning, och fortsätter de neka att betala tar vi det vidare.

Vilket man redan gjort mot Sony Mobile och Telia i två andra rättsmål där Copyswede kräver ersättning för möjligheten att lagra upphovsrättsmaterial i mobiltelefoner och smartphones. Målet mot Sony kommer upp i oktober.

Tidigare var ersättningen för privatkopiering på dvd- och cd-skivor stor. Men när den totala årliga ersättningssumman för privatkopieringen sjönk med 100 miljoner mellan 2007 och 2010 berodde det bland annat på att användningen av cd och dvd för kopiering närmast upphörde.

– Marknader ändras. Kanske minskar nu konsumentens behov av att kopiera och det viktiga blir istället att betala licensavgift för olika playtjänster. Då gäller det att ha bra avtal där.

Kan Copyswede ta tillbaka de 100 miljonerna med era krav på de nya hemelektronikprodukterna från den 1 september?

– Just nu säljs oerhört med surfplattor och kopieras mycket på datorer och telefoner. Det är vårt uppdrag att se till att upphovsmännen och utövarna får ersättning. Men det är svårt att säga hur mycket det totalt blir, säger Mathias Åkerlind.

GERT LUNDSTEDT



VÄLKOMMEN ATT NOMINERA DIN
FÖRESTÄLLNING TILL
SCENKONSTBIENNALEN!

MALMÖ 26-31 MAJ 2015

All information finns på teaterunionen.se

Digitalisering både bra och dåligt

Under 2012 gick den svenska biografmarknaden från en digitaliseringsgrad på 35 till 80 procent. I Filminstitutets rapport Efter digitaliseringen – om teknikskiftets effekter på biografmarknad och filmutbud konstateras att antalet biografföreställningar ökat kraftigt på många orter och att premiärsatta filmer fått bredare spridning tack vare fler digitala kopior. Samtidigt har digitaliseringen lett till färre filmer i nationell distribution. Barn- och ungdomsfilmer liksom europeisk film har fått större spridning sedan biografmarknaden blev digital.

– Den ökade möjligheten till bredare lanseringar som digitaliseringen medför kan minska utrymmet för nya titlar. Till sammans med att möjligheterna att visa filmer från tidigare år, som i stor utsträckning finns på 35 mm, är mycket mindre efter digitaliseringen ledde det till att antalet titlar som visades sjönk med 17 procent, förklarar Filminstitutets analyschef Johan Fröberg.



Operakören i "Peter Grimes".

Operakören sticker ut

Svenska Dagbladets operapris 2013 har tilldelats Kungliga Operans kör. Kören är Sveriges största professionella kör och en av världens äldsta med en historia som sträcker sig tillbaka till 1773. Körens 60 sångare har under året, skriver Svenska Dagbladet, "med kreativ kraft berikat den konstnärliga helheten i uppsättningar som Maskeradbalen, Turandot, Peter Grimes och Mozarts Mässa i c-moll". Kören deltar i de allra flesta operauppsättningar som ges på Operan, totalt blir det ungefär 130 föreställningar på en säsong. Priset, som delats ut sedan 1977, är på 25 000 kronor.

Svenskt på Kosovo-festival

Vid årets Dokufest, Kosovos största filmfestival, gavs särskilt utrymme åt nordisk film och med flertalet svenska titlar i programmet. I sektionen Focus Nordic visades totalt 40 filmer, varav åtta svenska titlar som alla producerats med stöd från Svenska Filminstitutet.



Hotell, med Alicia Vikander.

Många svenska filmer till festivaler

Lisa Langseths film Hotell får världspremiär på Toronto Filmfestival i september i sektionen Contemporary World Cinema. Festivalen anses som Nordamerikas viktigaste filmfestival. Monica Z, i regi av danska regissören Per Fly, tävlar om att vinna Grand Prix of the Americas på A-filmfestivalen i Montreal. Där vann Jan Troell förra året pris för bästa regi för Dom över död man. Ytterligare en svensk film tävlar i Montreal i kategorin Focus on World Cinema, Den som söker av Johan Lundh. Lucas Moodyssons nya film "Vi är bäst" var utsedd tävla i både Venedig och Toronto. I Venedig fick också långfilmsversionen av Bergmans video sin internationella premiär i sektionen Venezia Classici. Vid Scen & Films pressläggning var ingen av festivalerna avslutade.

EU-pengar till svensk kultur

Svenska kulturinstitutioner och organisationer håller sig väl framme för att få del av resurser från EUs Kulturprogram, skriver Kulturrådet. Under 2012 ökade deltagandet i det sex år gamla EU-programmet och totalt ingick 29 svenska organisationer i projekt som beviljades stöd om totalt 11,3 miljoner euro (runt 100 miljoner kronor). Kalmar Läns Musikstiftelse och Institut Français de Suède fick bidrag som koordinatörer för europeiska samarbetsprojekt. Ytterligare 15 svenska organisationer deltar som medorganisatörer, bland andra Uppsala stadsteater, Drottningholms slottsteater och SITE deltar som medorganisatörer i fleråriga samarbetsprojekt på maximalt fem år.

Dansk TV visar teater

Det danska kulturdepartementet och Danmarks Radio (DR) har skrivit under ett nytt public servicekontrakt för 2013–2014. Där framgår vilka förpliktelser DR har gentemot licensbetalarna och vad som behöver stärkas. Som första förpliktelse, enligt kulturdepartementets pressmeddelande, ska DR stärka samarbetet med teatrarna i allmänhet och i synnerhet med nationalscenen Det Kongelige Teater vad gäller att återutsända deras föreställningar.

Spontandans blir tillåtet

Med dans är det som med alkohol, reglerarna kring var, när och hur den får utövas är rigoröst lagreglerade. Från senare år finns till och med fällande domar för att spontan dans uppkommit på allmän plats skriver Dagens Nyheter. Därför vill Folkpartiet i Stockholm enligt ett "fempunktsmanifest" få bort danstillståndet.

Det ska "inte behövas tillstånd för att gästerna ska få röra på sig i takt med musiken" står det i manifestet. En mer lössläppt inställning till när och var och hur vi kan dansa kanske på sikt även kan betyda en mer frikostig inställning till den professionella dansens möjligheter att utövas?



La Bohème

Metropolitan textas på svenska

Den kommande säsongen av livesändningar från Metropolitan i New York som Folkets Hus och Parker arrangerar textas på svenska. Säsongen innehåller flera av operakonstens allra största titlar, som La Bohème, Tosca och Così fan tutte.

– Folkets Hus och Parker vill öka tillgängligheten till kultur och svensk textning bidrar till att sänka trösklarna, säger organisationens kulturchef Gunno Sandahl.

Folkets Hus och Parker har direktsänt opera från Metropolitan sedan 2007. Den kommande säsongen visas på 160 biografers anslutna till deras nätverk "Live på bio". Förra säsongen såldes i Sverige 56 235 biljetter till 12 föreställningar från Metropolitan.

Rydén ny i Västra Götaland

Näst efter Kulturrådet fördeklarar Västra Götalandsregionen den enskilt största årliga kulturbudgeten, närmare bestämt 1,3 miljarder kronor. Den 14 oktober får regionen en ny kulturchef när Staffan Rydén tar över. Meriter i Rydén CV är att han var initiativtagare till Folkoperan och under många år dess vd, vice vd under Staffan Valdemar Holms Dramatenchefstid, sångare. Om sitt nya jobb säger Rydén till Dagens Samhälle:

– Det är mest i landet, bara Kulturrådet har mer. Här finns ännu en hög profil.



Klas Östergren om arbetet med manuset till "Gentlemen":

"Bitvis är det ett jävla skitjobb"

RESTAURANGEN ÄR EFTERMIDDAGSÖDE, vi är nästan ensamma och får sitta vid ett bord avsett för middagsgäster fast vi inte ska äta. Författaren Klas Östergren är igenkänd, servitrisen svasar runt oss, frågar oroligt om vi önskar något mer.

Av någon anledning beställer jag Coca-Cola och vaniljglass, trots att jag varken gillar det ena eller det andra. Han dricker sitt kaffe svart. Kavajen är också svart, blicken både skarp och vänlig. Han lutar sig lätt framåt när han pratar, orden rinner ur honom i engagerade och välformulerade sentenser. Efter en stund lägger jag ner anteckningsblocket och sätter på bandspelaren. Det här samtalet får ta sina egna vägar.

Jag har tillbringat den senaste veckan med att läsa om romanerna "Gentlemen" och "Gangsters". Första gången jag läste mitt tummade pocketexemplar av Gentlemen var 1983 när alla coola killar jag kände tävlade om att slänga ur sig oneliners ur kultromanen om bröderna Morgan. Läsupplevelsen nu är mörkare än jag minns, mitt huvud är sprängfyllt av bilder. Det är verkligen filmisk litteratur. Ändå har jag svårt att förstå hur all denna textmassa, nära tusen sidor, kan komprimeras till en film. Hur går det till?

Vi återkommer till det. Först pratar vi om branschen, om produktionsvillkor och manusskrivande och om hur allt började.

Östergren berättar att han gick en tvåveckors manusutbildning på DI i slutet av 1970-talet, som leddes av två amerikanska manusförfattare.

– Den där kursen satte vissa spår i mitt sätt att tänka som jag också applicerade i skrivandet av böcker. Jag är inte säker på att Gentlemen hade sett ut som den gör om jag inte hade tänkt lite mer dramaturgiskt på materialet.

Var det din idé att böckerna skulle filmatiseras?

– Absolut inte! Jag sa tvärt nej till tv när de ringde. Micke (regissören Mikael Marcimain) och jag stod i en bar och hängde för sex eller sju år sen när han droppade idén och jag sa: "no way José". Det går inte, det finns inte pengar, det är för litterärt och krångligt skrivet med olika tidsplan och så vidare.

Och sen?

– Och sen ringde tv igen efter en tid och frågade om jag verkligen hade tänkt ordentligt på det. Efterhand förstod jag att det fanns en seriös idé.

EFTER FEM ÅR ÄR PROJEKTET I HAMN och inspelningarna i full gång. Biofilmen, som främst bygger på Gentlemen, kommer att ha premiär om drygt ett år, tv-serien som handlar om båda böckerna om två år.



Klas Östergren tillsammans med Mikael Marcimain.

"Eftersom jag inte är akademiker och inte behöver redovisa källor så vräker jag i mig böcker. Jag håller i mig texten, som Keve Hjelm brukade säga. Sen tömmer jag en flaska whisky och tror att jag hittar på det som jag har läst och att jag har läst det som jag hittar på. Jag blandar ihop medvetet. Jag behandlar allt i materialet med samma blick, jag värderar det inte".

ÖSTERGREN ÅTERKOMMER hela tiden till produktionsvillkoren i branschen. Industrin. Om man ska identifiera något som verkligen skiljer manusskrivande från prosaförfattande tycks det vara just det. Pengarna och trögheten i maskineriet. Tiden det tar. Att få ihop finansieringen tog ett par tre år, sedan har manuset omarbetats ett otal gånger i olika format. Efter fem års arbete finns det fyra olika versioner.

Kan du tappa lusten på vägen?

Han tystnar några sekunder och spänner ögonen i mig. Det sker en tempoväxling, ett avbrott i ordflödet, ett slags vändpunkt.

– Ska jag svara uppriktigt? Du rör dig i underkanten. Det är bitvis ett jävla skitjobb, det får du skriva bokstavligt om du vill. Det är det faktiskt.

Min vaniljglass smälter. Östergren har pratat i snart en timme. Jag har fått veta en hel del om branschen, om det goda samarbetet med Mikael Marcimain, om arbetsdisciplinen – nio till fem varje dag. Om att alla projekt är unika. Och om den ultimata friheten med att skriva prosa. Längtan dit. Han delar upp sin tid i strikta perioder mellan romaner, manus och översättningar av dramatik. Skönlitteratur kräver en stängd dörr.

MEN MIN FÖRSTA FRÅGA har jag inte fått svar på än. Hur går det till, rent konkret, att göra film av litteratur? Hur börjar man?

– Precis som när man håller på med research så har jag en metod. Eftersom jag inte är akademiker och inte behöver redovisa källor så vräker jag i mig böcker. Jag håller i mig texten, som Keve Hjelm brukade säga. Sen tömmer jag en flaska whisky och tror att jag hittar på det som jag har läst och att jag har läst det som jag hittar på. Jag blandar ihop medvetet. Jag behandlar allt i materialet med samma blick, jag värderar det inte.

– Likadant var det med de här böckerna. Vad jag gjorde var att läsa allting från pärm till pärm. Sedan struntade jag nästan i dem helt och hållet och skrev alltihop på nytt igen. Vilka människor är det, vilka historier, vad är det för erfarenheter som ska förmedlas och så vidare. Givetvis har jag ibland tittat i boken: vad säger de där? Men jag ville inte sitta och skriva om dialogen som jag gjorde när jag var tjugo. Jag ville inte bli bunden av saker som krånglar till det visuella.

Det finns vissa scener som etsat sig fast i min hjärna från böckerna. En

är den när knarkartjejen, som senare presenteras som Malou, får isen att sjunga genom att hoppa jämfota på den en förtvivlad vinternatt, och rävarna som svarar på ljudet.

Går alla litterära bilder att översätta till film?

– Isen kommer du inte att sakna! Vissa scener är så emblematiska att de inte går att ta bort. Som gåsfesten i källaren och när Henry Morgan knyter slipsen på boxningsklubben. Men visst, en del saker är svåra att överföra från bok till film, vissa utflykter kommer försvinna av utrymmesskäl.

Kommer filmen att bli en annan historia än böckerna?

– Man kommer att känna igen sig. Jag är rätt övertygad om att de som ser filmen och tv-serien kommer att säga: "Jamen, det här är ju precis som i böckerna."

Var finns lusten med manusskrivandet? Är det roligt att skriva synopsis?

– Nej, det är extremt olustigt. Jag avskyr själva berättarformen. Att komma in på grejer man inte kan utveckla. Korta meningar.

När blir det roligt då?

– Att skriva scener. Det måste man tycka är roligt annars gör man inte det här jobbet. Det är lustfyllt. Då har du allting. En viss typ av ångest är redan borta. Att få scenerna att haka i varandra, hitta övergångar som är balla, ligga på en bild... och att hitta rytmen.

VI HAR SUTTIT HÄR i en och en halv timme, tiden börjar rinna ut. Servitrisen torkar av bord och sneglar åt vårt håll i den öde restaurangen.

Jag backar bandet och hittar min första fråga.

Tänker du i bilder när du skriver prosa?

– Ja, så är det, jag tänker i scener. Jag vet inte hur andra författare gör. Det kan också vara en minnesgrej – för man minns ju inte ord lika mycket som man minns tablåer – och bilder, smaker, dofter och ljud.

Då inser jag plötsligt varför jag beställde vaniljglass och Coca-Cola. Det är ett smakminne från 80-talet. Jag satt på småstadens café med de rosa barstolarna och läste "Gentlemen" hösten 1983. De serverade glassdrinkar med Coca-Cola. Jag har inte smakat kombinationen sedan dess.



Under hösten kommer filmen "Gentlemen" att spelas in i Litauen, där brödernas Morgans lägenhet på Hornsgatan 29 A, byggts upp.

Filmmanus i urval skrivna av Klas Östergren:

- 1998 – Veranda för en tenor
- 1999 – Offer och gärningsmän
- 2000 – Soldater i månsken
- 2001 – Gustav III:s äktenskap
- 2001 – Röd jul
- 2001 – Syndare i sommarsol
- 2003 – Ondskan
- 2005 – En decemberdröm

Klas Östergren arbetar just nu med att förvandla Kerstin Ekmans bok "Händelser vid vatten" till ett filmmanus.

TILLVÄXT OCH REGIONAL UTVECKLING



Vi söker en danskonsulent

Till vår nya avdelning Kulturutveckling.
Sista ansökningsdag 2013-10-15.

www.lg.se/jobb



En del av Landstinget Gävleborg

ÅRETS FÖRESTÄLLNING TILLBAKA!

NYPREMIÄR 1 OKTOBER 2013

FRÖKEN JULIE

REGI OCH SAMTLIGA ROLLER:

ANNA PETTERSSON

"Genial Fröken Julie" SvD

"Epokgörande" GP

"Väldigt rolig" UNT

"Anna Pettersson är helt lysande" KULTURNYTT

"Genialt och galet lekfull Anna Pettersson" DN

"Nytt fräscht och unikt" NUMMER

GULDREGN
VINNARE AV
DN:S KULTURPRIS, TCO:S KULTURPRIS OCH
SVENSKA TEATERKRITIKERS FÖRENING'S TEATERPRIS

STRINDBERGS
INTIMATEATER

STRINBERGSINTIMATEATER.SE
BARNHUSGATAN 20, 08-20 08 43



GE 12184

Den första antologin över svensk romanskunst !

115 romaniser
Stenhammar, Rangström,
Alfvén, Peterson-Berger, m.fl.

Releasedatum: 26 september
344 sidor, inbunden
Pris: 490 kr

GEHRMANS
MUSIKFÖRLAG

08-610 06 00 • www.gejrmans.se

Workshops i

Chubbuck-tekniken

Stockholm Oslo Göteborg

För information och anmälan:
ichubbuckscandinavia@gmail.com

KONSTNÄRSNÄMNDEN

Höstens stipendier och bidrag inom film, teater, dans

PROJEKTBIIDRAG

Sista ansökningsdag 17 oktober 2013

INTERNATIONELLT KULTURUTBYTE RESEBIIDRAG

Internationella Dansprogrammet utlyser

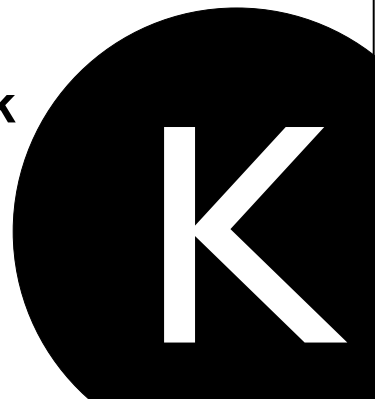
STUDIOSTIPENDIUM

VISTELSESTIPENDIUM BERLIN OCH NEW YORK

Sista ansökningsdag 5 november 2013

Konstnärnsnämnden stödjer professionella konstnärers arbete, utveckling och internationella kontakter och håller sig underrättad om konstnärernas ekonomiska och sociala villkor.

Ansök med e-legitimation och läs mer på
www.konstnarsnamnden.se. Telefon 08-506 550 00





Varsågod, medlemslånet med extra förmånlig ränta för dig

Som medlem i Teaterförbundet kan du låna från 20 000 upp till 350 000 kronor till en rörlig ränta på **5,64 procent**. Välj själv om du vill bli av med dyra smålån, åka på drömmresa eller renovera köket. Ingen säkerhet behövs och inga avgifter finns. Du kan när som helst lösa lånet utan extra kostnad. Om den rörliga årsräntan är 5,64 procent, blir den effektiva räntan 5,79 procent för ett annuitetslån på 100 000 kronor upplagt på 5 år. Det totala beloppet att betala, under förutsättning att räntan är oförändrad, blir 114 995 kronor och din månadskostnad blir 1 916 kronor. Årsränta per 2013-01-08.

Gör så här för att ansöka om medlemslån

- Ring **0771-MEDLEM** (0771-633 536) om du vill ha ett lånebesked direkt.
- Logga in på **Internetkontoret** (om du redan är SEB-kund).
- Besök **seb.se/medlemslan**.
- Kom in på **närmaste kontor** – du får besked och hjälp medan du väntar.

Kom ihåg att berätta att du är medlem i Teaterförbundet.
Läs mer på **seb.se/medlemslan**

Frikostigt och läckert när Operan firar 250 år

Carl Thorborg



"Våroffer" koreografi av Maurice Béjart med Nadja Sellrup.

ATT KUNGLIGA OPERAN "proudly presents" sin i år 240-åriga balett är inget understatement. Jubileumsbokens svarta omslag med titeln "Since 1773" i guld inger både enkelhet och traditionstyngd.

Att Gustav III var tidigt ute när han grundade baletten 1773 framgår av det historiskt återblickande slutkapitlet. Bara Paris, Köpenhamn och Sankt Peterburg har äldre kompanier. Mycket vatten har flutit under broarna sedan dess.

Nuvarande balettchefen Johannes Öhman skriver inledningsvis att balettens ägare, staten, i regleringsbrevet gett honom uppdraget att "erbjuda en varierad repertoar med god balans mellan traditionella verk, nyskapande tolkningar och genreöverskridande moderna verk".

För det krävs, konstaterar Öhman, spetskompetens. Och den finns i huset. Utmaningen ligger i att på samma gång förvalta arvet och bryta ny mark. I ett längre kapitel får åtta av kompaniets verkssamma dansare komma till tals. Den stora förändringen det senaste dryga decenniet, säger Dragos Mihalcea, är att baletten gått från ett svenskt till ett internationellt kompani.

Sant, vad gäller mångfald på scen ligger dansen i framkant. Hovdansaren Marie Lindqvist som haft hela sin karriär i Operahuset har blivit kvar för att hon "hela tiden fått nya verk, byggt på och förbättrat mig för varje år".

Danskritikerna Anna Ångström och Maggie Foyer bidrar med sina perspektiv

på balettens utveckling och utmaningar. "Varför inte fler klassikeromtolkningar à la Mats Ek?" anbefaller Ångström. Foyer, danskritiker i Dance Europe, instämmer: Eks Julia & Romeo spår hon förhoppningsvis ska sätta kompaniet på världskartan igen, och Öhmans femåriga chefskontrakt konstaterar hon bådär gott efter tidigare snabba chefsbyten.

Alla texter i den formattilltalande guld-svarta boken är tryckta på både svenska och engelska. Utöver historik, reflektioner och anekdoter är bildmaterialet i svartvitt och färg inte bara frikostigt utan också läckert.

GERT LUNDSTEDT

Folkteatern Göteborg söker

SCENMÄSTARE



För mer information:
www.folkteatern.se

Välkommen med din ansökan senast 15 oktober.

KONSTNÄRSNÄMNDEN

Stipendier och bidrag inom film, teater, dans

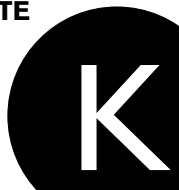
PROJEKTBIIDRAG OCH ARBETSSTIPENDIER

Sista ansökningsdag 17 oktober 2013

INTERNATIONELLT KULTURUTBYTE OCH RESEBIDRAG

Löpande ansökan, beslutas 4 gånger/år, se kalendarium på hemsidan

www.konstnarsnamnden.se
Telefon 08-506 550 00



PRATA MED OSS!

Följ oss på Facebook och Twitter

facebook.com/Teaterforbundet
twitter.com/Teaterforbundet

Teaterförbundet
/ för scen och film



**Vill du komma vidare? Nästa steg i livet?
Gör praktik av ditt tänkande!**

Anmäl dig till ett resultatnriktat coachingprogram.
6 tillfällen à 60 min under ca 2,5 månad.

Ring så berättar jag mer! 0701-445095

Anna Ljungqvist, diplomerad coach.
20-års erfarenhet av arbetsledning och produktion i scenkonstbranschen.
info@annaliunaqvist.se www.annaliunaqvist.se



Det är vår plikt att diskutera dubbning!

VI FICK ALLA VARA en ilsken vakthund, och jag gjorde min på östgötska. En av scenskoleklasskompisarna viskade shit, vad säker du var! när jag klev ut ur studion. Några veckor efter det fick jag mitt första riktiga dubbjobb. Det var 1999 och sedan dess har det helt enkelt rullat på. Numera vet jag att jag inte alls var säker då. 14 år och oräkneliga produktioner senare, både som skådespelare och som regissör, vet jag mycket mer om dubbning. Numera är jag säker.

Tyvärr har också hela branschen förändrats i takt med att jag blev säkrare. Produktionstakten har mer än fördubblats, lönen har stått stilla. Det som från början var så lustfyllt och ett jobb jag alltid såg fram emot att gå till, blev en i bästa fall småstressad arbetssituation och i värsta fall en cynisk produktionstakt med fula metoder, där det faktiskt har uttalats till vissa att de får jobben inte för att de är bra, utan för att de är snabba.

Jag är en av de skådespelare som kan vara väldigt snabb. Det gör mig lönsam för arbetsgivaren. Jag har aldrig känt att det ligger en lust i att vara snabb eller lönsam för arbetsgivaren. För mig ligger lusten i att vara bra. Att ha roligt. Att leverera ett material som är välgjort. Och det här blir givetvis ett problem, för plötsligt tycker vi då inte att vi sysslar med samma sak. Jag har sett på dubbning som ytterligare en del av barnkulturen – eller som jag ofta har sagt lite raljerande på fester, jag är nog din mest anlitade barnvakt! Det spelar ingen roll vad det är för material jag jobbar med, jag har en yrkesstolthet som går ut på att jag alltid, alltid vill göra mitt bästa. Jag har alltid varit stolt över att vara en duktig

dubbare, för det kräver en kvicktänkthet, musikalitet och teknik som alla faktiskt inte har. Man kan vara en fantastisk skådespelare och samtidigt vara en riktigt dålig dubbare, för förutsättningarna är så specifika. Det är en helt egen genre och jag är bra på den. När jag började regissera blev jag väldigt imponerad av andra. Av att de var så säkra.

NU HAR VI, TACK VARE en långdragen strejk, för första gången sedan jag började dubba fått en löneförhöjning. Vad kommer att hända nu? Kommer vi att börja diskutera vad dubbad film egentligen är eller fortsätta prata om den som den "riktiga filmens" handikappade lillasyster? Kommer vi att få en chans att göra vårt jobb så bra vi kan, eller kommer det att bli ännu viktigare att vara ännu snabbare, så att studiorna inte förlorar pengar? Kommer det att sitta uppe lappar om att vi inte får gå på toaletten på inspelningstid? Kan vi börja prata om att det är vårt arbete som så gott som alla barn växer upp med? Det är våra röster, vårt språk, vårt spel och vår sång som bland annat är med och skapar deras världsbild och formar deras utveckling. Ska vi ta det ansvaret på allvar och börja diskutera kvalitet, eller ska vi fortsätta att bara prata pengar?

Det dubbas mer än någonsin i Sverige. Nu är det dags att börja diskutera hur vi dubbar och under vilka omständigheter. Det är vår plikt mot både barnen och barnkulturen. Och lusten!

SUZANNA DILBER

FRILANSANDE SKÅDESPELARE

Hej, är du aktiv i en ideell förening?

Många av våra medlemmar inom kulturbranschen arbetar i ideella föreningar. Det kan påverka rätten till arbetslöshetsersättning vid arbetslöshet.

Om du är medlem och aktiv i en ideell förening med vinstsyfte, till exempel en teatergrupp, och får uppdrag i föreningen som ger dig ett väsentligt inflytande, kan det påverka din rätt till arbetslöshetsersättning.

Med väsentligt inflytande menar vi till exempel uppdrag som styrelseledamot och firmatecknare. Du kan då betraktas som företagare i arbetslöshetsförsäkringens mening.

För den som huvudsakligen har varit företagare finns ingen möjlighet att kombinera arbetslöshetsersättning med egen verksamhet.

Skälet till det är att arbetslöshetsersättning inte får bli en inkomstutfyllnad i mindre lönsamma företag.

För att du ska ha rätt till arbetslöshetsersättning vid arbetslöshet krävs det i så fall att du skiljer dig helt från engagemanget i föreningen. Det gäller inflytande, personlig verksamhet samt medlemskap.

Mer information hittar du på vår webbplats, unionensakassa.se

Kontakta oss

Kultursektionen, 0770-77 77 88, knappval 4, måndag till fredag 9.00–11.00, eller mejla till kultursektionen@unionen.se

UNIONEN
A-KASSAN

Förbundsnytt

Teaterförbundets arbete för utländska artister

Nyligen uppmärksammades i media Teaterförbundets roll när det gäller rätten för en vitrysk cirkusartist att få kollektivavtalsenlig lön och sjukpenning från Försäkringskassan.

Bakgrunden till detta är att arbetsgivare som vill anställa personer från länder utom EU/EES-området för arbete i Sverige måste söka arbetstillstånd hos Migrationsverket. För att arbetsgivaren ska få tillstånd att anställa cirkusartister krävs ett yttrande från Teaterförbundet vilket gör att de flesta cirkusföretag väljer att teckna kollektivavtal med Teaterförbundet. I det aktuella fallet finns uppgifter om att arbetsgivaren har skrivit dubbla kontrakt där villkoren för artisten inte var förenliga med kollektivavtalet.

– Teaterförbundets medverkan bidrar till att skapa bättre villkor för de utländska artisterna även om vi har begränsade möjligheter att följa upp om arbetsgivarna missbrukar systemet. Oavsett om de utländska artisterna är medlemmar i Teaterförbundet, är det viktigt att vi arbetar för att alla har kollektivavtalsenliga villkor på den svenska arbetsmarknaden, säger Pierre Ström som är ordförande för Artistavdelningen i Teaterförbundet och har förbundets uppdrag att yttra sig till Migrationsverket.

Pierre Ström ansvarar även för yttranden om anställningsstöd och lönebidrag som Arbetsförmedlingen ger ut på scen- och filmområdet.

Har du frågor kontakta Pierre Ström: pierre@pierrestrom.se



Skådespelare

Ny styrelseledamot

Skådespelaravdelningen välkomnar en ny ledamot i styrelsen – Victor von Schirach.

Annonsera i Scen & film?

Kontakta SB-media
08-545 160 72

Teaterförbundet / för scen och film

Förbundsstyrelsen

Verkställande utskott: Anna Carlson (skådespelare), ordförande, Gunnar Lundberg (sångare), förste vice ordförande, Minna Krook (dansare/koreograf), andre vice ordförande, samt Simon Norrthon (skådespelare), Thomas Nording (scen tekniker).

Övriga ledamöter: Ulrika Dalenstam (administratör), Mathias Lafolie (regissör), Jenny Larsson (tekniker), Karin Larson (skådespelare), Beatrice Järås (skådespelare/musikartist), Therese Hörnqvist (producent), Pontus Plaenge (skådespelare/regissör), Peter Schildt (filmregissör), Annika Stödberg (maskdesigner film) och Ulla Svedin (skådespelare).

Kontakt: Förbundsstyrelsens e-postadresser finns på webben under fliken förbundet/organisationen.

Teaterförbundets kansli:

Besöksadress: Kaplansbacken 2A
Postadress: Box 127 10, 112 94 Stockholm.
Telefon: 08-441 13 00
Öppettider: Vardagar: 9.00–16.30

E-post: info@teaterforbundet.se
Hemsida: www.teaterforbundet.se
facebook.com/teaterforbundet
twitter.com/teaterforbundet

Förbundsnytt

På de här sidorna kan du läsa om vad som är på gång inom förbundet. På teaterforbundet.se hittar du mer information och fler nyheter. Har du tips för sidorna mejla ase.axberg@teaterforbundet.se

Påverka kulturpolitiken i din region

Vill du påverka kulturpolitiken där du bor? Då kan du engagera dig i något av Teaterförbundets regionråd!

Den alltmer regionaliserade kulturpolitiken ligger till grund för bildandet av Teaterförbundets regionråd. Regionråden arbetar med kulturpolitik, arbetsmarknadsfrågor och kompetensutveckling.

I regionråden sitter engagerade medlemmar från olika yrkesgrupper som diskuterar aktuella frågor i regionerna. Råden arrangerar seminarier och debatter, träffar politiker, deltar i regionala nätverk och mycket annat.

Regionråden ska spegla Teaterförbundets alla yrkesavdelningar och alla medlemmar är välkomna att anmäla sitt intresse.

Vill du delta i regionrådets arbete eller vill du veta mer, kontakta din yrkesavdelning eller vänd dig direkt till kansliet: sara.andersson@teaterforbundet.se

Egenföretagare i Teaterförbundet

En stor andel av Teaterförbundets medlemmar är egenföretagare. Som frilansande egenföretagare inom scen och film måste du själv se till att du och ditt företag är rätt försäkrat. Därför har vi tillsammans med Folksam och Förenade Liv tagit fram ett förmånligt försäkringspaket för dig som är egenföretagare eller som kombinerar företagande med anställningar.

Läs mer om försäkringarna i foldern "Smarta försäkringar för frilansande egenföretagare", som kommer i brevlådan till dig som anmält att du har eget företag. Du kan också ladda ner foldern på www.teaterforbundet.se.

Under hösten arrangerar Teaterförbundet två starta eget-kurser. Har du frågor kontakta Sara Andersson sara.andersson@teaterforbundet.se eller Lars Åström lars.astrom@teaterforbundet.se

En dag i jouren

En medlem kontaktade Teaterförbundet och berättade att hon hade sett en platsannonser där en institutionsteater sökte en skådespelare för ett tre månader långt uppdrag på 75 procent. Enligt kollektivavtalet kan skådespelare bara vara anställda på heltid. Teatern kontaktades och anställningen ändrades till 100 procent.

Har du frågor om kontrakt eller avtal – tveka inte att kontakta Teaterförbundets medlemsjour! 08-441 13 00 eller jour@teaterforbundet.se



FAKTURERINGS-SERVICE

Du behöver inte ha eget företag för att kunna ta jobb med faktura! Om arbetsgivaren kräver faktura kan du som medlem i Teaterförbundet istället använda dig av Servicebolagets Faktureringservice som en mellanhand mellan dig och uppdragsgivaren vid korta uppdrag.

Servicebolaget fakturerar uppdragsgivaren, betalar ut ersättningen till dig och betalar in skatt och arbetsgivaravgift.

Läs mer på www.teaterforbundet.se

Du kan också mejla dina frågor till info@teaterforbundet.se eller ringa 08-441 13 00.

Teaterförbundet
Servicebolaget

ENGAGERA DIG I REGIONRÅD

Påverka kulturpolitiken där du bor!

Engagera dig i Teaterförbundets regionråd! Kontakta Sara Andersson så får du veta mer sara.andersson@teaterforbundet.se

NY E-POSTADRESS?

Vi behöver din e-postadress för att kunna skicka information och nyheter från förbundet.

Logga in på Mina sidor på www.teaterforbundet.se eller kontakta info@teaterforbundet.se så hjälper vi till!

Kalendarium

- 24 sep **Master Class American Clown**
(Kulturkraft Stockholm)
- 30 sep **Förbundsstyrelsemöte**
- 30 sep **Relaxation in Action**
– att prestera på topp under press
Kurs för sångare med Tony Grahns (Trappan)
- 30 sep **The Happiness Project**
Workshop för dansare med Robert Clark
(Kulturkraft Syd)
- 1 okt **Individuell coaching för dansare**
(Kulturkraft Stockholm)
- 3 okt **Crash Course i ekonomi**
för er som jobbar inom dans, teater och cirkus
(Kulturkraft Stockholm)
- 8 okt **Introduktion och grunder i platsletning**
(location scout) (Kulturkraft Stockholm)
- 14 okt **Skissteknik för maskörer**
(Kulturkraft Stockholm)
- 15 okt **Lineproducing - MovieMagic Budgeting**
Två dagars kurs med Kaare Storemyr
(Kulturkraft Stockholm)
- 16 okt **Filminstitutets branschdagar 16–20 okt**
- 16 okt **Omvärldsanalys och nya målgrupper**
En tvådagars kurs med AnnKi Bryhn Jansson
(Trappan)
- 20 okt **TFs Yrkesavdelningskonferens**
- 21 okt **Riggsäkerhet och trossbyggande**
(Kulturkraft Stockholm)
- 22 okt **Projektleddning inom fria grupper**
(Kulturkraft Stockholm)
- 22 okt **Glidecam för dokumentärfilmare**
med Robert Lindqvist (Kulturkraft Stockholm)
- 28 okt **Mod,kommunikation och presentation**
Veckokurs med Imor Hermann. (Trappan)
- 31 okt **Det pedagogiska arbetet** i anslutning till före
ställningar. (Kulturkraft Stockholm)
- 4 nov **Förbundsstyrelsemöte**
- 4 nov **Avancerad riggning och konstruktion**
(Kulturkraft Stockholm)
- 6 nov **Wrestling the re-draft - Script Factory**
(Kulturkraft Stockholm)
- 18 nov **Clownteknik** workshop med Pelle Öhlund
(Kulturkraft Syd)
- 27 nov **Fat suits, muskler och udda former**
med Tim Mårtensson. (Kulturkraft Syd)

En film är en film är en film

Filmproducenter och regissörer har ofta förlitat sig på litterära förlagor som grund för filmskapelser. Skälen är flera. En färdig, dramatisk berättelse kan lätt inspirera till en filmisk version.

Erkända, svenska författare, såsom Selma Lagerlöf, August Strindberg och Hjalmar Bergman har gett stoff till åtskilliga filmer.

Det finns knappast en enda av Astrid Lindgrens böcker som inte filmatiserats. Och intresset har inte minskat. I höst har 16 svenska

spelfilmer premiär. Av dem har åtta stycken litterära förlagor.

Att förmedla en litterär förlagas idé och innehåll är ingen enkel sak. De regissörer som hittar nya perspektiv och vågar sig på en fri, filmisk tolkning brukar lyckas bäst. Lysande romaner garanterar naturligtvis inte lysande filmverk. För den som är bekant med romanen kan det ligga nära till hands att jämföra filmversionen med förlagan, men filmskapare arbetar med andra redskap än författare och en film måste bedömas i sin egen art.

Scen & film ger några exempel på svenska filmatiseringar från olika decennier.



Exempel på svenska filmatiseringar:

Årtal	Film	Regi	Förlaga/roman av
1921	Körkarlen	Victor Sjöström	Selma Lagerlöf
1936	Bombi Bitt och jag	Gösta Rodin	Fritiof Nilsson Piraten
1946	Driver dagg, faller regn	Gustaf Edgren	Margit Söderholm
1949	Bara en mor	Alf Sjöberg	Ivar Lo-Johansson
1953	Sommaren med Monika	Ingmar Bergman	Per Anders Fogelström
1968	Svarta palmkronor	Lars-Magnus Lindgren	Peder Sjögren
1976	Mannen på taket	Bo Widerberg	Den vedervärdige mannen från Säffle roman av Maj Sjöwall, Per Wahlöö
1980	Barnens ö	Kay Pollak	P C Jersild
1989	S/Y Glädjen	Göran du Rées	Inger Alfvén
1995	Vendetta	Mikael Häfström	Jan Guillou
1999	Magnetisörens femte vinter	Morten Henriksson	P O Enqvist
2008	Låt den rätte komma in	Tomas Alfredsson	John Ajvide Lindqvist
2010	Svinalängorna	Pernilla August	Susanna Alakoski